

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ
ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ**

ΔΗΜΑΡΧΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

2011 - 2014

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 14^η / 07 – 05 – 2011

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 14η

Της 7^{ης} Μαΐου 2011

Ημέρα ΣΑΒΒΑΤΟ και ώρα 12.00 π.μ.

ΔΗΜΑΡΧΟΣ: ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΠΕΤΡΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: ΧΟΥΡΟΥΖΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΑΡΟΝΤΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Παπαβασιλείου Βασίλειος (Πρόεδρος Δ.Σ.)
Δινάκης Κωνσταντίνος (Αντιπρόεδρος Δ.Σ.)
Χουρουζίδης Νικόλαος (Γραμματέας)
Αρβανίτη – Αγιαννίδου Σταυρούλα
Αγοραστός Αγοραστός
Αναστασιάδης Αντώνιος
Αποστολίδου Ραχήλ
Αραμπατζής Θεόδωρος
Αρναούτογλου Φωτεινή
Βαλτσάνης Δημήτριος
Γάτσιος Αθανάσιος
Γκότσης Ηλίας
Γρηγοριάδης Παναγιώτης
Δημητρίου Ευστράτιος
Δήμου Ιωάννης
Δούκας Γεώργιος
Δρίγκα Χρυστούλα
Ηλιοπούλου Σταλακτή

Θεοχάρης Μιχαήλ
Ίντος Δημήτριος
Καλαϊτζίδης Βασίλειος
Κατιρτζόγλου Βασίλειος
Μερετούδης Δημήτριος
Μηλίδης Θεόδωρος
Μπιτζίδου – Σαρακενίδου Σοφία
Μυστακίδης Παύλος
Νιζάμης Δημήτριος
Παπαδοπούλου Φωτεινή
Σαραντίδου Ερμοφύλη
Σούζας Ζαχαρίας
Στεργίου Νικόλαος
Τατούδης Παναγιώτης
Φωτιάδης Στέφανος
Χασαπίδης Κωνσταντίνος
Χατζημαργαρίτης Μαργαρίτης
Χρυσανθίδης Βασίλειος

ΑΠΟΝΤΕΣ

1) Γαλάνης Στέργιος, 2) Κοτρώνης Παναγιώτης, 3) Μοσχολιός Ζωγράφος, 4) Σταυρόπουλος Χριστόδουλος, 5) Χράπας Παντελής.

ΘΕΜΑ ΜΟΝΟ: Ενημέρωση του Δημοτικού Συμβουλίου για το ιστορικό της αποκάλυψης των χειρογράφων στο Κέντρο Σλαβοβυζαντινών Σπουδών "Ivan Dujcev", από διακεκριμένους καθηγητές, καθώς και το τι προτείνουν για την πορεία της διεκδίκησής τους.

14^η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 2011

κ. Πρόεδρος: κ.κ. Συνάδελφοι, αρχίζουμε τη συνεδρίαση. Αιδεσιμώτατε, Μεγαλειώτατοι, Μητροπολίτη Σερρών και Νιγρίτης, κ.κ. Βουλευτές, κ. Εκπρόσωπε του κ. Μπόλαρη, κ. Αντιπεριφερειάρχα, κ. Δήμαρχε, εκλεκτοί κ.κ. Καθηγητές, κ.κ. Περιφερειακοί σύμβουλοι, κ.κ. Αντιδήμαρχε, κ. Πρόεδρε της Εταιρείας Μελέτης Έρευνας της Ιστορίας των Σερρών, κ.κ. Δημοτικοί Σύμβουλοι, Χριστός Ανέστη και Χρόνια πολλά σε όλους.

Ως πρόεδρος του Δ.Σ. Σερρών σας καλωσορίζω στη σημερινή έκτακτη συνεδρίαση του Δ.Σ., σήμερα Σάββατο, 7 Μαΐου 2011 με μοναδικό θέμα της Ημερήσιας Διάταξης "Ενημέρωση του Δ.Σ. για το Ιστορικό της Αποκάλυψης των Χειρογράφων στο Κέντρο Σλαβοβυζαντινών Σπουδών ... από διακεκριμένους καθηγητές καθώς και το τι προτείνουν για την πορεία της διεκδίκησής τους".

Θα δώσω τον λόγο στην Δήμαρχο Σερρών τον κ. Πέτρο Αγγελίδη.

κ. Δήμαρχος: Αιδεσιολογιώτατε και εκπρόσωπε του Μητροπολίτη Σερρών και Νιγρίτης, αξιότιμοι βουλευτές, κ. Εκπρόσωπε του βουλευτή κ. Μάρκου Μπόλαρη, κ. Αντιπεριφερειάρχη, εκπρόσωποι των Τοπικών Αρχών και φορέων, αξιότιμα μέλη του Δ.Σ. Σερρών, ..., ακαδημαϊκοί και ερευνητές. Σας ευχαριστώ ιδιαίτερα όλους σας για την παρουσία σας στην ειδική συνεδρίαση του Δ.Σ. με θέμα την τιμητική διάκριση των εξαιρετων ακαδημαϊκών που μας τιμούν σήμερα με την παρουσία τους. Παράλληλα θα μας δοθεί ελπίζω η δυνατότητα της σύντομης ενημέρωσης όλων μας επί των ερευνών τους σε ότι αφορά τα πολιτιστικά, θρησκευτικά και ιστορικά ντοκουμέντα, χειρόγραφα, εικόνες και κειμήλια των Σερραϊκών μοναστηριών και της μητροπόλεως Σερρών τα οποία κατά την περίοδο 1917 απήχθησαν από τους Βούλγαρους και έκτοτε αξιόλογο τμήμα αυτών δεν ...

Αξιότιμοι ακαδημαϊκοί μας ερευνητές και καθηγητές, σας καλωσορίζουμε στις Σέρρες. Η συνεισφορά σας με το πλούσιο ερευνητικό και συγγραφικό σας έργο, με τις ανακοινώσεις στα συνέδρια, με τις δημοσιεύσεις σας ειδικά για τα απαχθέντα κειμήλια των δύο σημαντικής παρακαταθήκης ιερών Σερραϊκών Βυζαντινών μοναστηριών του Τιμίου Προδρόμου και της Εικοσιφοινίσσης, όπως και άλλων περιοχών της Μακεδονίας και Θράκης, ξεπερνά τα συνηθισμένα επιστημονικά καθήκοντα και ενδιαφέροντα ακαδημαϊκών προσωπικοτήτων. Θεωρούμε, τόσο εγώ προσωπικά όσο και όλα τα μέλη του Δ.Σ. καθώς και η τοπική κοινωνία πως κάνατε κάτι πολύ περισσότερο. Η ερευνητική και συγγραφική συνεισφορά σας στην αποκάλυψη, ταυτοποίηση και ανάδειξη αυτών των ελληνικών πολύτιμων κειμηλίων και χειρογράφων τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο αποτελεί εκ μέρους σας εξαιρετική πράξη επιστημονικής συνέπειας και συγχρόνως πράξη ιστορικής και εθνικής υπευθυνότητας.

Τολμήσατε ως επιστήμονας, ερευνητές και συγγραφείς, βάζοντας τας χείρας επί των τύπων των ήλων να αποκαλύψετε ιστορικές αλήθειες και να προβάλετε σε διεθνή ... αυτή την εθνική μας κληρονομιά η οποία για δεκαετίες δεν έβλεπε το φως της αλήθειας και φυλάσσονταν κρυμμένη επιμελώς στις βιβλιοθήκες της γείτονας χώρας και μόνο ένα μέρος αυτής έχει επαναπατριστεί.

Κυρίες και κύριοι, οι παρεκτροπές της ιστορίας δημιουργούν μεταξύ των χωρών σοβαρά προβλήματα και αφήνουν στις επόμενες γενιές εθνικές και πολιτιστικές εκκρεμότητες. ... τα άδεια ράφια των ιερών βιβλιοθηκών μας, των αρχείων και των ... της Μητρόπολης Σερρών και των μοναστηριών μας θα διεκδικούμε ως τοπική κοινωνία από τη γείτονα χώρα την επιστροφή των κειμηλίων και των άλλων θησαυρών που μας ανήκουν. Θα διεκδικούμε όμως με πολιτικά μέσα στα πλαίσια της ειρηνικής προσέγγισης των δύο χωρών, στα πλαίσια των διπλωματικών συνομιλιών, της συνοδοιπορίας των λαών μας στον κοινό δρόμο της προόδου.

Συμπληρώθηκαν 20 χρόνια από το πρώτο ψήφισμα του Δ.Σ. Σερρών για την υπόθεση αυτή και σήμερα ως Δ.Α. παραμένουμε στην ίδια άποψη της συνεχούς διεκδίκησης επαναπατρισμού των χειρογράφων.

Κ.κ. Καθηγητές σας ευχαριστώ θερμότερα και προσωπικά αλλά και εκ μέρους του Δ.Σ. για την παρουσία σας ανάμεσα μας, για να ενημερώσετε εμάς και την Σερραϊκή κοινωνία έστω και με συντομία, για να μας κάνετε διά ζώσης κοινωνούς σε ένα τόσο ενδιαφέρον ιστορικό και πολιτιστικό θέμα που αφορά τον τόπο μας. Ας ελπίσουμε ότι ο κόπος σας, ο χρόνος που αφιερώσατε, το ερευνητικό και συγγραφικό σας έργο θα βρουν τη δικαίωση σύντομα. Ας ελπίσουμε ότι η επιστημονική, πολιτική και εκκλησιαστική προσέγγιση της Ελλάδας στην γείτονα χώρα θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επιστροφή των απαχθέντων στην αγκαλιά των μοναστηριών μας. Εμείς από την πλευρά μας έχουμε χρέος να επαγρυπνούμε, να προσπαθούμε σε πολιτικό και ... επίπεδο να προβάλλουμε συνεχώς το αίτημα στα αρμόδια όργανα και να αξιωνόμαστε από τις ... της γείτονας χώρας να βρει το δίκαιο αίτημα μας την κατανόηση και τη δικαίωση του.

Θέλω να ευχαριστήσω επίσης την εταιρεία μελέτης έρευνας ιστορίας Σερρών για την πρωτοβουλία που πήρε και κατέθεσε πρόταση για την πραγματοποίηση της σημερινής ειδικής συνεδρίασης – εκδήλωσης. Σας ευχαριστώ όλους σας για την παρουσία σας.

κ. Πρόεδρος: Πριν δώσω το λόγο στον ομότιμο καθηγητή του εκκλησιαστικού δικαίου και νομικής σχολής του Α.Π.Θ. τον κ. Παπαστάθη Χαράλαμπο, να καλωσορίζω τον βουλευτή της Ν.Δ. κ. Λεονταρίδη Θεόφιλο. Παρακαλώ κ. Καθηγητά έχετε το λόγο.

κ. Παπαστάθης: Αιδεσιμολογιότατε, ..., κ.κ. βουλευτές, κ. Αντιπεριφερειάρχα, κ. Δήμαρχε, κ. Πρόεδρε του Δ.Σ., κ.κ. Αντιδήμαρχε, κ.κ. Δημοτικοί Σύμβουλοι, κυρίες και κύριοι. Κ. Πρόεδρε ... αγαπητών συναδέλφων με τους οποίους είχα την τιμή να συνεργαστώ στο ... των χειρογράφων ... σας απευθύνουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ για τη σημερινή εκδήλωση. Η οποία και μας τιμά και μας συγκινεί ιδιαίτερος. Δεδομένου ότι πρώτη φορά γίνεται μια τέτοια εκδήλωση ... για τη δουλειά την οποία κάναμε, μια δουλειά η οποία νομίζω ότι έχει πολύ μεγάλη σημασία.

Θα αναφερθώ λίγο στα ... γιατί τα υπόλοιπα όσον αφορά την εργασία μας στη Σόφια θα σας την αναλύσει επαρκώς ο κ. Κατσαρός. Το θέμα των χειρογράφων είχε ανακύψει ήδη από την εποχή που εκλάπησαν.

Βάσει της συνθήκης το Νεϊγύ η Βουλγαρία ανέλαβε την υποχρέωση να μας τα επιστρέψει, το 1923 η Ελληνική Κυβέρνηση απέστειλε στη Σόφια τον αείμνηστο καθηγητή Σωτηρίου της Βυζαντινής ... στον οποίο οι Βούλγαροι παρέδωσαν σάκους με χειρόγραφα. Δυστυχώς παρά την ... που είχαν τα δύο αυτά μοναστήρια, του Προδρόμου και του Παγγαίου πριν από τον Παγκόσμιο πόλεμο, δεν ... λεπτομερής κατάλογος των χειρογράφων και των κειμηλίων. Ήταν δηλαδή δύσκολο να καταρτιστούν όλα τα χειρόγραφα. Όταν έφεραν τους σάκους στην Αθήνα, στην Εθνική Βιβλιοθήκη, και εκεί διαπιστώθηκε ότι ένας αριθμός των χειρογράφων προέρχεται από τον χώρο της Μακεδονίας άλλα όμως χειρόγραφα μείζονος ίσως σημασίας, προέρχονται από μοναστήρια του Βουλγαρικού χώρου τα οποία ... αντί να βάλουν τα πολύτιμα του Προδρόμου και του Παγγαίου.

Στις πιέσεις της Ελλάδας οι Βούλγαροι απαντούσαν ότι "ότι είχαμε σας το δώσαμε, δεν έχουμε άλλα". Βεβαίως υπήρχαν πολλές πληροφορίες για το θέμα αυτό αλλά οπωσδήποτε οι Βούλγαροι το είχαν εφασφράγιστο μυστικό. Το 1966 έγινε για πρώτη φορά μια ανεπίσημη ... της Ελλάδας προς τον Κύριλλο και τον Μεθόδιο, τους Θεσσαλονικείς ιεραποστόλους οι οποίοι μετέδωσαν τον ... και τον θρησκευτικό πολιτισμό στον Σερβικό κόσμο. Τότε σε ένα σπουδαίο συνέδριο που έγινε στη Θεσσαλονίκη ήρθαν μεταξύ των άλλων και δύο Βούλγαροι ... οι οποίοι δεν ήταν συμπαθείς στο τότε βουλγαρικό καθεστώς. Συνδεόμενοι μαζί τους και με παρακάλεσαν να μιλήσω στον καθηγητή τον αείμνηστο κ. Πολίτη, για να συζητήσουν κάποια θέματα φιλολογικά. Όταν τους πήγα στο γραφείο του Πολίτη, η πρώτη κουβέντα του ήταν, "κύριε ..., κύριε ..., τι θα γίνει επιτέλους με τα χειρόγραφα;" και οι Βούλγαροι είπαν ότι δεν γνώριζαν τίποτα. Τι μπορούσαν να πουν άλλωστε;

Κάθε φορά που πήγαινα στη Βουλγαρία ρωτούσα τους σεβαστούς καθηγητές για τα χειρόγραφα αυτά. Μια μέρα καθώς έκανα περίπατο μπροστά στην Ακαδημία με έναν από αυτούς, μου λέει ξαφνικά ότι τα χειρόγραφα αυτά που ρωτάω απέχουν από το χέρι μου ένα μέτρο. Ήταν στοιβαγμένα στο ισόγειο της Ακαδημίας και από ότι ... με τον κ. ... και τον κ. Κατσαρό βρήκαμε ... και εις τον οποίο η Βουλγαρική Ακαδημία είχε αναθέσει να μελετήσει τις λεγόμενες παροικίες, δηλαδή τα χειρόγραφα που έχουν τις αφιερώσεις στο μοναστήρι και τη μνημόνευση ονομάτων και να υπομνήσει ότι γνήσιο σλαβικό όνομα έβρισκε. Έτσι ώστε να φανεί η βουλγαρικότητα της μονής του Παγγαίου και της περιοχής των Σερρών. Οφείλω να τονίσω ότι πολύ λίγα ονόματα είναι υπογραμμισμένα.

Το 1988, ανοίχθηκε η διαθήκη του καθηγητή Ιβάν Ντούτσεβ, ο οποίος και έδωσε την περιουσία του, δηλαδή ένα σπίτι έξω από ... και την βιβλιοθήκη του, στο Πανεπιστήμιο Σόφιας υπό την προϋπόθεση ότι θα γίνει ... των βυζαντινολογικών σχέσεων ... και όρισε επί της βιβλιοθήκης του την μαθήτριά του, τη θυγατέρα του τότε παντοδυνάμου υπουργού Εθνικής Αμύνης, την κ. ... Η ... κατόρθωσε να πείσει τον πανίσχυρο πρόεδρο της Βουλγαρίας τον Θεόδωρο ..., ότι για να πάρει αυτό το κέντρο την ... που πρέπει να έχει, αναγκαστικά θα πρέπει να μεταφέρουμε εκεί τα κλεμμένα χειρόγραφα. Έτσι λοιπόν τα χειρόγραφα αυτά μεταφέρθηκαν στο κτίριο που ήταν ... του Ντούτσεβ. Προσεκλήθη από την κ. ... το 1988 ενόψει μιας εκθέσεως 60 χειρογράφων ... Η ίδια τότε, μου είπε ότι "εμείς στη Βουλγαρία παλαιογράφους, ειδικούς στην ...".

Χρειαζόμαστε λοιπόν την βοήθεια των Ελλήνων. Και αυτό που πρέπει να γίνει πρώτα, είναι να γίνει ένας κατάλογος, έστω υπό τη μορφή check list, δηλαδή με λίγα στοιχεία ώστε να ξέρουμε τι υπάρχει εδώ. Της συνέστησα δύο ονόματα, του κ. ... και του κ. Κατσαρού. Ήταν μια ευτυχής συγκυρία διότι ήδη ο Λίνος Πολίτης, μιλώντας στο παρελθόν είχε υποδείξει δύο για να χρησιμοποιηθούν σε θέματα χειρογράφων, χωρίς να μπορεί να φανταστεί, πιστεύω πάντως ότι το έλπιζε, ότι τα χειρόγραφα αυτά θα είναι και τα χειρόγραφα του προδρόμου και της μονής Παγγαίου. Σε λίγο είχαμε την έκθεση στη ..., αρχίσαμε εκεί να συνεργαζόμαστε, δημοσιεύτηκε ένα άρθρο τον Σεπτέμβριο του 1990 και ξεκινήσαμε τη δουλειά που θα σας αναφέρουν ο κ. Άτσαλος και Κατσαρός.

Από πλευράς ελληνικής συναντήσαμε βοήθεια μόνο από το ... και από την τότε υπουργό πολιτισμού την κ. Ψαρούδα – Μπενάκη, η οποία κάλεσε την παρέμβαση του κ. Άτσαλου, μας έδωσε 5 εκ. δραχμές, με το οποίο μπορέσαμε και κινηθήκαμε όλη αυτή την εικοσαετία. Το χειριστήκαμε με μεγάλη οικονομία και έχουμε και ένα υπόλοιπο αυτή τη στιγμή στο ταμείο της Επιτροπής Ερευνών.

Θα κλείσω με το θέμα το νομικό της επιστροφής των χειρογράφων. Δυστυχώς, η ελληνική πολιτεία ανεξαρτήτως κομματικής κυβερνήσεως, ή μάλλον ανεξαρτήτως ποιου κόμματος είναι στην εξουσία, το θέμα δεν θέλησε να το χειριστεί νομικά, δηλαδή να προσφύγει σε διεθνή ... Υπήρχαν διάφορες συμβάσεις της UNESCO για κειμήλια με και όταν λέμε κειμήλια εννοούμε και χειρόγραφα και κειμήλια, τα οποία ερπάγησαν την περίοδο του πολέμου ή των πολέμων. Δυστυχώς από ότι έχουμε καταλάβει το Κυπριακό, το Αιγαίο, τα προβλήματα της ... που αντιμετωπίζει η Θράκη, δημιουργούν πολλές φορές αναστολές σε τέτοιες ενέργειες με τον φόβο ότι εάν ... μπορεί να μην έχουμε τη συμπαράσταση τους στα άλλα θέματα εξωτερικής πολιτικής. Έτσι το θέμα από νομικό, που ήταν και νομικό, έγινε μεταξύ των δύο λαών. Διατηρούσαμε την ελπίδα ότι οι φιλικές σχέσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή με τον ... θα οδηγούσαν ίσως στην επιστροφή των χειρογράφων, δυστυχώς ... και έτσι χάσαμε αυτή την ευκαιρία. Έκτοτε υπήρξαν από μέρους των ελληνικών κυβερνήσεων, υποσχέσεις και διαβεβαιώσεις. Εγώ ο ίδιος άκουσα διαπρεπέστατο πολιτικό ο οποίος είπε ότι δεν θα μπει η Βουλγαρία στο NATO, ούτε στην Ε.Ε. αν δεν επιστρέψει τα χειρόγραφα. Και στους δύο οργανισμούς δύο είναι η Βουλγαρία μέλος και δεν επέστρεψε χειρόγραφα.

Το 1995 με την πρωτοβουλία της ... η UNESCO ετοίμασε μια διεθνή σύμβαση του ... η οποία ακριβώς αναφέρεται στο θέμα για τα κλαπέντα ή παρανόμως εισαχθέντα πολιτιστικά αγαθά. Η ελληνική πολιτεία ενώ είχε το 1995 σύμβαση, προσχώρησε στην ... μόλις το 2005. Η ... η οποία εφαρμόζεται από όλες τις χώρες της Ευρώπης, ορίζει παραγραφή τριών ετών από τη στιγμή που θα διαπιστωθεί ότι ένα κειμήλιο είναι κλοπιμαίο και βρίσκεται στο εξωτερικό. Οποσδήποτε δε, θέτει παραγραφή 50 ετών από της κλοπής. Ευτυχώς για μας το τελευταίο άρθρο λέει ότι κράτη που θα προσχωρήσουν στην ... έχουν την δυνατότητα να δηλώσουν ότι προσχωρούν με παραγραφή ...

Θέλω να ελπίζω ότι οι πολιτικές ..., η ανάγκη που έχει η Βουλγαρία την Ελλάδα σε ... θέματα, το πνεύμα της φιλίας που πρέπει να ενώνει τους λαούς, θα οδηγήσει στην επιστροφή των χειρογράφων. Να έχετε όλοι πολιτική βούληση, και πολιτική βούληση από όλα τα κόμματα. Ανεξαρτήτως πάντως της επιστροφής των χειρογράφων, το θέμα είναι ότι το 1990 ένας μεγάλος και πολύτιμος ... θησαυρός, βρίσκεται στη διάθεση ... και αποδεικνύει όχι μόνο τον πολιτισμό των προγόνων μας από τον Μεσαίωνα μέχρι και

τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και τη δημογραφία της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης γιατί υπάρχουν και άλλα χειρόγραφα από άλλες μικρότερες μονές της Δυτικής Θράκης. Και δεν είναι μόνο αυτά, υπάρχουν και χειρόγραφα του Προδρόμου, τα οποία αναφέρονται στον βίο της πόλεως των Σερρών, στον βίο της Σερραϊκής κοινωνίας και τα οποία έχουμε στη διάθεση μας, βεβαίως είναι του Δήμου, και τα οποία θέλω να ελπίζω ότι μπορούν να αποτελέσουν μία θαυμάσια εκδήλωση για τα 100 χρόνια της απελευθέρωσης των Σερρών τα οποία θα γιορτάσουμε σε δύο χρόνια. Εκτός από αυτά, έχουν διασωθεί στη Βουλγαρία, σε άγνωστο ... μέχρι στιγμής, οι δύο μεγάλοι μητροπολιτικοί ... των Σερρών οι οποίοι είναι πολύ καλά φυλαγμένοι και δεν επιτρέπεται σε κανέναν να τους δει.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας και πάλι σας ευχαριστώ για την τιμή που μας κάνατε.

κ. Πρόεδρος: Πριν δώσω τον λόγο στον ομότιμο Καθηγητή Φιλοσοφίας του Α.Π.Θ. κ. Άτσαλο Βασίλειο, να καλωσορίζω τη βουλευτή την κ. Κόλλια – Τσαρουχά και τον πρώην νομάρχη τον κ. Παπαπαναγιώτου.

κ. Άτσαλος: Θα μου επιτρέψετε να μην κάνω προσφωνήσεις, δεν ξέρω πρόσωπα και πράγματα και για να μην κάνω λάθη θα εκφραστώ με το, κ. κ. καλησπέρα σας. Σας ευχαριστώ κι εγώ θερμότατα από τα βάθη της καρδιάς μου και είναι εξαιρετική η τιμή που μας δίνετε σήμερα γιατί αυτή προέρχεται, όπως σας είπε και ο κ. Συνάδελφος για πρώτη φορά γίνεται στο πρόσωπο μας, και προέρχεται από την πόλη των Σερρών με την οποία δεν είχαμε και πολύ καλές σχέσεις κατά το διάστημα της έρευνας μας.

Σήμερα τιμάτε, έστω και καθυστερημένα, τρεις ανθρώπους οι οποίοι ενωμένοι και εξοπλισμένοι με τεράστια υπομονή, επιμονή και αντοχή υπερνίκησαν ανυπέρβλητα εμπόδια και προβλήματα και εδώ στην Ελλάδα και στην Βουλγαρία, που η εξιστόρηση τους θα μπορούσε να αποτελέσει το περιεχόμενο ενός ογκώδους μυθιστορήματος ή σεναρίου, σαν το μυθιστόρημα του Ουμπέρτο Έκο, "Το Όνομα του Ρόδου". Αν ο Ουμπέρτο Έκο άκουσε για αυτά τα χειρόγραφα, ιδίως για τον τρόπο που εκλάπησαν, μεταμφιεσμένοι σε ατάκτους, με ..., θα έλεγε να το περιεχόμενο του "Όνοματος του Ρόδου" και πήγε στη Σόφια και επισκέφτηκε ιδίως όμμασι.

Επειδή δεν μου αρέσει να μιλάω αόριστα, αλλά να τεκμηριώνω αυτά που λέω θα ήθελα να μου επιτραπεί να πω δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα, ένα από την ελληνική πλευρά και ένα από τη Βουλγαρική πλευρά.

21 Αυγούστου 1990, ημέρα που θα άρχιζε το συνέδριο στη Σόφια όπου οι Βούλγαροι θα ανήγγειλαν επίσημα, στη διεθνή κοινότητα ότι μέρος των μη επιστραφέντων χειρογράφων της μονής Προδρόμου Σερρών και σχεδόν ο κύριος όγκος των εγγράφων της Παναγίας της ... του Παγγαίου βρίσκονται στη Σόφια και ... στο Κέντρο Σλαβοβυζαντινών Ερευνών ... Η Ελλάδα λοιπόν που, εμείς με τον κ. Κατσαρό προσπαθήσαμε να συντάξουμε έναν έστω χειρόγραφο κατάλογο για να τον μοιράσουμε στους Σέρβους, κατάλογο που είχαμε υποσχεθεί να τον ετοιμάσουμε, διότι εμείς σε δυο μήνες είχαμε κάνει ... των χειρογράφων και ... όταν πήγαμε δεν είχαν κάνει τον κατάλογο και την ώρα που εμείς σκοτωνόμασταν με τον κ. Κατσαρό να το κάνουμε μας έρχεται μήνυμα από το Προξενείο, ..., να φύγουμε από το Συνέδριο γιατί αλλιώς θα μας τσακίσουν τα πόδια. Εμείς βέβαια, ούτε φύγαμε αλλά ούτε και τα πόδια μας τσακίσαν. Αν μπειτε στον κόπο θα μάθετε ποιος ήταν ο αποστολέας του μηνύματος. Εγώ δεν θα αναφέρω ονόματα. Καταλαβαίνετε τι τραβήξαμε!

Από Βουλγαρικής απόψεως, θα περιοριστώ μόνο στα γεγονότα της ημέρας που θα άρχιζε η φωτογράφιση των χειρογράφων. Επίμονα ζητούσαμε από την κ. ... να μας επιτρέψει να φωτογραφήσουμε τα χειρόγραφα για να έχουμε τουλάχιστον μια σειρά μικροταινιών και ... Κάποια στιγμή αφού προχωρήσαμε και είχε σχεδόν τελειώσει η δουλειά, είπε ότι μπορούμε να φωτογραφήσουμε τα χειρόγραφα. Την ημέρα που θα άρχιζε η φωτογράφιση, ένας Βούλγαρος συνάδελφος που ερχόταν κάθε μέρα και μας μετέφερε στο Κέντρο, δεν ήρθε στην ώρα του και εμείς πήραμε ένα ταξί και πήγαμε στο Κέντρο για να είμαστε παρόντες και να δώσουμε εντολές. Όταν φτάσαμε βρήκαμε την φωτογραφική μηχανή του κ. Κατσαρού που είχαμε ετοιμάσει από την προηγούμενη, ..., βρήκαμε σπασμένη τη φωτογραφική μηχανή του κ. Κατσαρού. Σε καμιά ώρα ήρθε ο Βούλγαρος συνάδελφος και είπε "δεν μπόρεσα να έρθω να σας πάρω γιατί μου σπάσανε το παράθυρο του συνοδηγού και κάναν άνω κάτω το αυτοκίνητο μου". Κατά τις 12 ήρθε και ο φωτογράφος, και είπε "συγγνώμη που άργησα αλλά στο λεωφορείο που ερχόμουν μου κλέψαν τη τσάντα και μέσα σε αυτή ήταν και η φωτογραφική μηχανή και όλα τα σχετικά". Τυχαία όλα αυτά; Δεν νομίζω. Τέτοια αντιμετώπιση είχαμε. Ο κ. ..., μας χαμογελούσα και μας πήγαινε σε ένα τραπέζι, κάτω από το οποίο υπήρχε κοριός, κάθε ώρα και στιγμή ξέρανε που ήμασταν, τι κάναμε, τι λέμε. Και στην Ελλάδα βέβαια μας λέγανε ανθ'Ελληνες κ.λπ.

Για να μην κάνω κατάχρηση του χρόνου σας, επανέρχομαι στα γεγονότα.

Πρωτοάκουσα για τα χειρόγραφα το 1950 σε ένα ... φροντιστήριο του αείμνηστου δασκάλου μου Λίνου Πολίτη. Το ... αυτό φροντιστήριο στάθηκε καθοριστικό για εμένα απόδειξη ότι έγινα παλαιογράφος, και το ενδιαφέρον μου για τα χειρόγραφα αυτών των δύο χωρών ήταν διαρκές. Παρακολούθησα τον Λίνο Πολίτη, όλα τα χρόνια, σε όλα τα διεθνή συνέδρια, ήμουν η σκιά του, ο οποίος πίεζε στους Βούλγαρους να ομολογήσουν ότι έχουν τα χειρόγραφα. Ήταν κοινό μυστικό ότι τα έχουν. Μου είχε μείνει, πολύ χαρακτηριστικά, η εικόνα στο 1^ο διεθνές συνέδριο ελληνικής παλαιογραφίας το 1974 στο Παρίσι, η εικόνα ο Πολίτης να πιέζει αφόρητα τον Ντούιτσεβ και όμως αυτός ο άνθρωπος και πεθαμένος το τι άκουσε ο Λίνος ο Πολίτης από τους αντιπάλους μας ...

Προσωπικά άρχισα να ασχολούμαι με τα χειρόγραφα το 1964, όταν ως υπότροφος του ιδρύματος ... υποτροφιών είχα την ευκαιρία να παραστώ στο Παρίσι σε μεγάλες ... και μαζί με την ... και τη διατριβή μου συγκέντρωνα ότι έβρισκα για τα χειρόγραφα των δύο χωρών. Και για τη γενέτειρα μου τη Δράμα την οποία ...

Το 1979 όταν άρχισαν οι ανταλλαγές των δύο πανεπιστημίων, καλέσαμε ένα μεγάλο ..., τον ..., και μετά ο πρώτος που πήγα στη Σόφια ήμουν εγώ. ... το έργο μου στην πραγματικότητα ήταν να συγκεντρώσω από πρώτο χέρι όσο μπορούσα περισσότερες ...

Με τον αείμνηστο ... είχαμε γίνει πια πολύ φίλοι και όταν κάποια στιγμή τόλμησα να του πω για τα χειρόγραφα αυτά, εμβρόντητος, έμεινε άφωνος και απόρησε για αυτή την είδηση. Στην αρχή νόμισα ότι δεν θέλει να μου μιλήσει, όμως μετά δύο μέρες έρχεται και μου λέει "έχεις δίκιο, τα πράγματα που λες έτσι όπως τα λες είναι και το βράδυ θα πάμε με κάποιον κύριο που θα σου μιλήσει για τα χειρόγραφα". Είναι απίστευτο πόσο λίγοι γνωρίζουνε γι' αυτά τα χειρόγραφα και πόσο λιγότεροι τα είχαν πλησιάσει.

Ανέφερε ο κ. Παπαστάθης, ψάχνανε να βρουνε ονόματα, κάνανε χρήση αυτών μονομερώς, δεν είχαμε εμείς τα χειρόγραφα, ήταν επιδίωξη μας να τους πούμε όπως πχ. πως ήταν δυνατόν μέσα στα 450 χειρόγραφα της μονής του Παγγαίου 8 μόνο να είναι σλαβικά και τα άλλα να είναι ελληνικά; Πράγματι διαπίστωσα κι εγώ ότι τα χειρόγραφα, και μάλιστα από σύμπτωση με πήρε κάποιος στην Ακαδημία, μου είπε "κοίταξε αυτή τη στιγμή δεν θα σηκώσεις το κεφάλι σου, είμαστε στην είσοδο της Ακαδημίας, πάνω από το κεφάλι στου στον τοίχο είναι εντοιχισμένα τα καλύτερα χειρόγραφα". Προφανώς τα άλλα ήταν ...

Μετά την πρόωρη αποχώρηση μου από το Πανεπιστήμιο, το 1986 σε ηλικία 55 χρόνων έφυγα από το Πανεπιστήμιο, άρχισα να ασχολούμαι με την ιστορία και τον πολιτισμό της Δράμας, ... για την ιστορία και τον πολιτισμό της Δράμας και να γράφω και ένα βιβλίο για τα χειρόγραφα. Όταν έγραφα το βιβλίο αυτό οι ... λένε "ο καθηγητής μας ..., γράφει κατάλογο χωρίς να έχει τα χειρόγραφα μπροστά", δεν καταλάβαιναν την σκοπιμότητα.

Το 1989 αποφάσισα, μια περίληψη στο βιβλίο αυτό, είχα συγκεντρώσει τις πληροφορίες και είχα μια αδιαμφισβήτητη ... ότι τα χειρόγραφα βρίσκονται στη Σόφια. Μια περίληψη λοιπόν του βιβλίου μου αυτού θέλησα να παρουσιάσω στην 1^η Επιστημονική Συνάντηση της Δράμας και εκεί απρόσκλητος ως από μηχανής θεός εμφανίστηκε ο κ. Κατσαρός. Στο τέλος, αφού τελείωσαν όλοι, βεβαίωσα ότι πράγματι εκεί ήταν και για να μην μονοπωλώ τη συνέχεια θα την πει ο κ. Κατσαρός.

Δυο λόγια, ειδικά για τα χειρόγραφα της μονής Σερρών και για τον τρόπο με τον οποίο τα ...

Η επικρατούσα άποψη ότι τα χειρόγραφα της μονής Προδρόμου Σερρών ήταν 259 και επιστράφηκαν στο σύνολο τους ... Εμείς στο checking list αυτό το οποίο ναι έχει πολλά κουσούρια αλλά είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για όποιον θέλει να το χρησιμοποιήσει, συνυπογράφονται από 4 επιστήμονες, τα χειρόγραφα δεν ήταν 259 έχει δίκιο ο Γεώργιος... στον 2^ο τόμο του μνημονίου του Παλαμά, αμέσως μετά την ... εκλάπη από τους γείτονες και στα ... ανεβάζει τα χειρόγραφα στα 322. Τα χειρόγραφα που επεστράφησαν δεν ήταν μόνο χειρόγραφα βουλγάρικα, ότι κρίναν καλό που τους συνέφερε από τον Πρόδρομο, τα κρατήσαν και υπαινίχθηκε ο κύριος Παπαστάθης την αξία αυτών, πέρα από τα δύο ... υπάρχουν περίπου 13 ... τα οποία εμείς τα λέγαμε "μπακαλοτέφερα", οι παλιοί θα θυμούνται τα λογιστικά βιβλία που κρατούσαν οι μπακάληδες, σ' αυτά αντέγραψαν όλα τα έγγραφα και τα κατάλαβαν οι Βούλγαροι και τα κράτησαν. Πως συμπλήρωσαν το νούμερο αυτό; Βάλαν μέσα, κάναν και πονηριά που τους γύρισε μπούμερανγκ, βάλαν μέσα και χειρόγραφα από τη μονή του Παγγαίου. Το έγγραφο όμως ... που λείπει το εντόπισαν και βρήκε και τα χαρακτηριστικά των χειρογράφων της μονής, αφήνω να πει κάποια συμπληρωματικά ο κ. Κατσαρός. Εγώ μόνο θα σας πω πώς κάναμε την ...

Βασιστήκαμε στα λεγόμενα κωδικολογικά σημεία. Επειδή είμαι σίγουρος ότι δεν ξέρετε τι είναι η κωδικολογία, θα μου επιτρέψετε να πω. Είναι ο κλάδος που εξετάζει το βιβλίο σαν υλικό, σαν υλική υπόσταση. Επειδή απέχει και η παλαιογραφία, αναπτύχθηκε η κωδικολογία που εξετάζει το βιβλίο ως υλικό. Αυτά τα στοιχεία είναι αδιάσειστα και δεν μπορεί να τα αμφισβητήσει κανείς. Τα στοιχεία αυτά τα είχε ο κ. Πολίτης και είναι τα εξής: ένα από τα χαρακτηριστικά είναι η βιβλιοδεσία, η στάτωση που λένε οι βυζαντινολόγοι.

Όταν μας φέραν τα βιβλία, τα χειρόγραφα σε κουτιά, της μονής των Σερρών ήταν τελείως χωριστή στάτωση με τα χειρόγραφα του Προδρόμου. Μια και το ανέφερε, πάρα πολύ καλή η τοποθέτηση του κ. Δημάρχου, τα άδεια ράφια της μονής Προδρόμου που ... τα χειρόγραφα, δυστυχώς ... το καταστρέψανε και δεν ..., θα σας πω κάτι που συνέβη κατά την εκδρομή των συνέδρων του 6^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Παλαιογραφίας που διοργάνωσα στη Δράμα, κάναμε μια εκδρομή και στο μοναστήρι του Προδρόμου και όταν βρεθήκαμε στον πύργο που είναι οι βιβλιοθήκες άδειες, γύρισαν και με ένα στόμα είπαν "και μόνο γι' αυτό άξιζε τον κόπο να γίνει το συνέδριο αυτό και να αφήσετε τις βιβλιοθήκες αυτές άδειες να περιμένουν τα χειρόγραφα". Άλλο χαρακτηριστικό ήταν οι ταξινομικοί αριθμοί. Τα χειρόγραφα των Σερρών έχουν εδώ κάτω δύο ... που έχουν τον αριθμό τον οποίο οι Βούλγαροι σκεπάσαν με μια ετικέτα μπλε. Στην αρχή κρυφά και με πολύ επιδεξιότητα εγώ και ο κ. Κατσαρός βγάσαμε αυτή την ετικέτα και με την έγκριση της κ. ... βρήκαμε τους αριθμούς, από τη στιγμή που τους βρήκαμε είχαμε τους καταλόγους. Στο τέλος του χειρογράφου, με το χέρι του ... τα χειρόγραφα της μονής Σερρών έχουν ... Μοναστήρι Τιμίου Προδρόμου. Όλα αυτά, είναι η στάτωση, είναι οι ταξινομικοί αριθμοί, είναι ο τρόπος που αριθμούνται εδώ τα φύλλα των χειρογράφων. Δεν έχω χρόνο να σας πω πως γραφόταν το βυζαντινό χειρόγραφο κ.λπ. και άλλα να μη σας κουράσω.

Τα χαρακτηριστικά ... τα είδαν και άλλοι πριν από εμάς ως απεσταλμένοι του ΥΠΕΣ, πληρώθηκαν αδρά αλλά δεν τα κατάφεραν. Και μάλιστα τη μέρα που ετοιμαζόμουν για το συνέδριο και ζητούσα χειρόγραφα να τους τα δείξω, κάποιος συνάδελφος είπε "μα εμείς τα είδαμε, άσε να περάσει το πράγμα έτσι". Στην αρχή πηγαίναμε με δικά μας έξοδα και όχι μόνο πηγαίναμε με δικά μας έξοδα, δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο κόπο θέλει για να κουβαλήσουμε ... και για τα μέλη του Κέντρου, γιατί μιλάμε για ... 1990 που η Βουλγαρία ήταν σε μια κατάσταση μη χειρότερα. Ελπίζω να μη φτάσουμε κι εμείς.

Τώρα περιμένετε από εμάς, να υποδείξουμε, να πούμε τι να γίνει και τι να μη γίνει. 21 χρόνια, η πείρα που ακολούθησε μετά την πρώτη μας επιστροφή είναι οδυνηρή. Κάθε τόσο γίνεται ένα μπαμ, γράφουν οι εφημερίδες και και και, και ύστερα ξεφουσκώνει πάλι, ξαναγίνεται ένα ξεφουσκώνει μετά, ξαναγίνεται ένα ξεφουσκώνει μετά. Το 1991 μου ζήτησαν από το ίδρυμα Γουλανδρή να κάνω μαζί με την ... μία ομιλία για τα χειρόγραφα. Λέω "θα έρθω με 4 προϋποθέσεις, 1^{ον} θα φέρετε τον Ευάγγελο Κωφός από το ΥΠΕΞ υπεύθυνο για τα χειρόγραφα, 2^{ον} θα φέρετε από το ΥΠΠΟ έναν εκπρόσωπο, από τους βουλγάρους έναν εκπρόσωπο και θα μιλήσω τελευταίος", για να συμμαζέψω, γιατί ήξερα τι λέει η κ. ... Πράγματι έγιναν όλα αυτά, οι όροι που έθεσα υλοποιήθηκαν και έγινε η ομιλία. Εκεί είδα για πρώτη φορά τον κ. ..., ο οποίος έμεινε έκπληκτος από αυτά που άκουσε, γιατί οι αντίπαλοι μας σε ... και όταν ... ζήτησε στοιχεία να θέσει το θέμα, ο Κωφός δεν της έδωσε στοιχεία και έστειλε 12 η ώρα τη νύχτα στο σπίτι μου άνθρωπο να της δώσω στοιχεία για να διεκδικήσει τα χειρόγραφα ... Τον φάκελο που έδωσα στον κύριο που τον έδωσα, την Κυριακή τον είδα δημοσιευμένο χωρίς καν να με αναφέρει.

Τι θέλω να σας πω, μία εκδήλωση θα ήταν να μας δώσετε δύο αίθουσες και να σας φέρω όλα τα αποκόμματα που έχω συγκεντρώσει κατά καιρούς, τι εγράφησε μετά το 1990. Υποσχέθηκε ο Πρόεδρος στον Πατριάρχη ότι θα δώσουν τα χειρόγραφα, ξανά φασαρίες κ.λπ., την άλλη μέρα πάλι.

Αν πρέπει να ασκηθεί κάποια πίεση είναι προς την ελληνική πολιτεία με τους κύριους φορείς της, το ΥΠΕΞ και το ΥΠΠΟ. Ότι μπορεί να κάνει ο καθένας, προς τα εκεί να κάνει και τα άλλα που λέτε είναι λόγια απλά. Σας ευχαριστώ για την υπομονή σας και για την τιμή που μας κάνατε.

κ. Πρόεδρος: Ευχαριστούμε και τον κ. Ατσαλό Βασίλης για την λεπτομερή περιγραφή των χειρογράφων, και πριν περάσω στον τρίτο ομιλητή τον Βυζαντινολόγο, καθηγητή της Μεσαιωνικής, ελληνικής, βυζαντινής φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ κ. Βασίλειο Κατσαρό, να καλωσορίσω τον βουλευτή του ΛΑΟΣ τον κ. Πολατίδη.

κ. Κατσαρός: Εγώ στις προσφωνήσεις μου θα ήθελα να απευθυνθώ στον σεβαστό εκπρόσωπο της εκκλησίας, στους κυρίους αντιπροσώπους της πολιτείας, όλους, στον Πρόεδρο του Δ.Σ. και τελευταία στον Δήμαρχο.

Να σας πω ότι είμαι πολύ συγκινημένος σήμερα γι' αυτή τη στιγμή που γίνεται για πρώτη φορά επίσημα από τη Σερραϊκή Πολιτεία. Οι δεσμοί με την πόλη των Σερρών είναι πάρα πολύ ισχυροί γιατί όπως ξέρετε οι περισσότεροι είναι από τον νομό Σερρών. Η σύζυγος μου είναι Σερραία, εδώ γεννήθηκε, εδώ μεγάλωσε και ουσιαστικά οι δεσμοί είναι συνδεδετικοί με την πόλη των Σερρών. Στις Σέρρες προσπαθήσαμε από πολύ παλιά με συναδέλφους και φίλους να οργανώσουμε κάπως τα επιστημονικά πράγματα σε ένα επίπεδο πάρα πολύ υψηλό και πραγματοποιήσαμε εδώ το 1^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ιστορία των Σερρών, της πόλης και της περιοχής, και από εκεί δημιουργήθηκε και η πρώτη Εταιρεία Μελέτης και Έρευνας της ιστορίας των Σερρών που έχουμε τη χαρά να είμαστε μέλη και να είμαστε εμείς οι πρωτεργάτες ...

Η παρουσία μου στις Σέρρες ήταν εντονότατη από την αρχή μέχρι πρόσφατα και γνώρισα πάρα πολλές στιγμές χαράς και πίκρας μέσα σ' αυτή τη πόλη, πρέπει να το ομολογήσω, αλλά πάντοτε ο στόχος μου ήταν να γίνει γνωστή η αλήθεια των πραγμάτων, γιατί ως επιστήμονας αυτήν επιδιώκουμε, χωρίς κομματικές ή άλλες διαφορές που μπορούσαν να υπάρχουν και υπάρχουν μέσα σε μια κοινωνία.

Πραγματοποιήσαμε το Συνέδριο με τη συμβολή της Τ.Α. που ήταν ο κ. Μητλιάγκας τότε Δήμαρχος, και στη συνέχεια ο κ. Βλάχος πήρε τη σκυτάλη. Και αυτό ήταν χαρά για εμένα διότι στο Συνέδριο εκείνο δεν είχαμε καλέσει προσωπικότητες όπως ήταν η κ. Αρβελέρ, γιατί είχαμε θέσει ... να καλέσουμε τους ανθρώπους που είχαν γράψει έστω και μία μελέτη για τις Σέρρες και για την περιοχή και να αποκλείσουμε όλους τους άλλους. Με αποτέλεσμα να έρθουν στις Σέρρες τότε διεθνούς φήμης επιστήμονες, από την Αμερική, τον Καναδά, την Γαλλία, πρώτη φορά στην Ελλάδα γινόταν κάτι τέτοιο και στον χώρο των Σερρών και πραγματοποιήσαμε ένα λαμπρότατο συνέδριο. Παραλείψαμε την κ. Αρβελέρ η οποία παραπονέθηκε και είχα πει τότε στους άρχοντες να την τιμήσουν. Η διαδικασία αυτή έγινε με τον επόμενο δήμαρχο, που ανήκει σε μια παράταξη διαφορετική από την παράταξη του κ. Μητλιάγκα. Με χαρά τότε με κάλεσε ο Δήμαρχος και έμεινα εδώ 4 μέρες συνοδεύοντας την κ. Αρβελέρ την οποία ο Δήμαρχος έκανε επίσημο δημότη.

Θέλω να πω ότι για τα επιστημονικά και πολιτιστικά πράγματα οι θεμιτές διαφορές, οι πολιτικές, οι θρησκευτικές, οι ιδεολογικές και οι διάφορες, δεν πρέπει να παίζουν κανέναν απολύτως ρόλο. Πρέπει να συμβάλλουν στο κοινό καλό και στην αλήθεια. Αυτό βέβαια μας ωφελεί κάποιες φορές και μας βλάπτει κάποιες άλλες.

Ως προς την παρουσία μας εδώ σήμερα, θα μπορούσε κανένας να χωρίσει σε τρεις ενότητες τα λεγόμενα, τα ιστορικά δεδομένα, την εμπλοκή την προσωπική του καθενός μας στην υπόθεση αυτή των χειρογράφων και το μέλλον αυτών των πραγμάτων όπως το καθορίζετε και με την σχετική σας πρόσκληση.

Τα ιστορικά δεδομένα είναι πάρα πολύ γνωστά και όταν έλεγα ότι όλοι τους προσπαθούσαν να πουν ποιος θα ανακαλύψει πρώτος τα χειρόγραφα για να αποκτήσει δόξα. Μα αυτά τα χειρόγραφα ξέραμε ότι είναι στη Σόφια και δεν υπήρχε κανένας λόγος να παριστάνουμε όλοι τους Ανδρόνικους για αυτή τη διαδικασία. Τα χειρόγραφα ξέραμε ότι είναι στη Σόφια. Επομένως δεν υπήρχε θέμα, για μένα προσωπικά, ανακάλυψης των χειρογράφων.

Το ιστορικό είναι ότι το 1917 ένα συνεργείο Βουλγάρων, με οργανωμένη επιχείρηση, ήρθε στα μοναστήρια, τη Μεγάλη Εβδομάδα στην Εικοσιφοίνισα και την εορτή του Αποστόλου Παύλου στις Σέρρες και αφαίρεσαν ότι υλικό υπήρχε στα μοναστήρια, τα χειρόγραφα, τα κειμήλια, ακόμα και τα τρόφιμα που είχαν τα φόρτωσαν στο τρένο και έφυγαν προς άγνωστη κατεύθυνση. Αυτό είναι ένα ιστορικό γεγονός που το ξέρουμε από την αρχή. Από τότε που τα έκλεψαν το ξέρουμε.

Το 1919 γίνεται η Συνθήκη του Νεϊγύ, είναι υποχρεωμένοι οι Βούλγαροι να επιστρέψουν τα κλεμμένα και το 1923, το είπε ο κ. Παπαστάθης αυτά, πήγε ο Σωτηρίου, ο οποίος ήταν ο εκφραστής τότε της Βυζαντινολογίας στην Ελλάδα, πήγε στη Σόφια, του δώσαν έτοιμα πακεταρισμένα τα χειρόγραφα, επεστράφησαν στην Ελλάδα, κατατέθηκαν στην Εθνική Βιβλιοθήκη τα χειρόγραφα και τα έντυπα βιβλία, δεν ξεχνούμε και από τις βιβλιοθήκες που πήραν όλα τα βιβλία, και ανατέθηκε η δουλειά στον Λίνο Πολίτη να ερευνήσει αυτά που είχαν επιστραφεί.

Το 1931 ο Λίνος Πολίτης δημοσίευσε τα πρώτα συγγράμματα από την έρευνα που είχε πραγματοποιήσει από το 1924 μέχρι το 1931, εκεί καθόριζε και τα χαρακτηριστικά των χειρογράφων, αυτά τα οποία είναι τεκμήρια για εμάς, επειδή μέσα στα χειρόγραφα τα επιστραφέντα των Σερρών όπως τα έφεραν κράτησαν τα πολύτιμα χειρόγραφα των Σερρών, γιατί πραγματικά πρέπει να γνωρίζει κανείς την λεπτομέρεια ότι δεν έβαλαν άλλα χειρόγραφα αλλά πήραν τα χειρόγραφα που ήταν υποδεέστερα από την Εικοσιφοίνισσα, και συμπλήρωσαν τα χειρόγραφα που επεστράφησαν στην Αθήνα, με αποτέλεσμα να έχουμε και τα χαρακτηριστικά των χειρογράφων των Σερρών και τα χαρακτηριστικά των χειρογράφων της Εικοσιφοίνισσας.

Το 1933 δημοσιεύτηκε ένα βιβλίο του ... ο οποίος είχε δει τα χειρόγραφα το 1918 στη Σόφια. Ο ίδιος μελετητής, πριν από το 1917 είχε επισκεφτεί τη Σόφια και δεν είχε βρει τίποτα χειρόγραφα να μελετήσει. Τότε έγραψε ότι "εγώ είδα στη Σόφια 680 χειρόγραφα και όταν τους ρώτησα από πού τα έχετε είπαν ότι 'τα έχουμε φέρει από την Ανατολή', γενικά και αόριστα".

Το 1916, ο Βλαδίμηρος Σις, ο οποίος είχε οργανώσει το σχέδιο της κλοπής των χειρογράφων, μαζί με άλλους συνεργάτες, μαζί με αυτούς υπήρχαν και οι αδελφοί Βασίλι και Ντιμίτρι ... που ήταν αρχαιολόγοι, προσέξτε την ονομασία, είναι ... στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας. Αυτοί είναι σαρακατσάνοι, έχουν το ίδιο όνομα με το δικό μου, και όλων των σαρακατσάνων που έχουν το ίδιο όνομα ήταν και αυτοί αρχαιολόγοι στο πανεπιστήμιο καθηγητές και οργάνωσαν αυτό το σχέδιο της κλοπής των χειρογράφων.

Ο Βλαδίμηρος Σις, που οργάνωσε το σχέδιο, όταν τα πήγε στη Σόφια τα χειρόγραφα, τσουβαλιασμένα όπως ήταν, έκανε μια γενική καταγραφή των χειρογράφων, τα κατέγραψε όλα, ότι πήρε τα κατέγραψε. Ο ίδιος το 1916, επειδή είχε ασχοληθεί με τα χειρόγραφα, μας έδωσε έναν κατάλογο από το εθνικό τυπογραφείο της Βουλγαρίας, που περιέγραφε μόνο 10 τίτλους χειρογράφων όπως πίστευε από τους οποίους 2 ήταν έντυπα και 8 μόνο χειρόγραφα. Φανταστείτε, αυτός ήταν ο πλούτος των χειρογράφων των ελληνικών το 1916. Και ξαφνικά το 1918 βρίσκονται 680 χειρόγραφα αλλά το έργο του ... κυκλοφόρησε αργότερα από τα περιστατικά της επιστολής του 1923 κ.λπ.

Από το 1933 λοιπόν και μετά το θέμα ήταν διπλωματικό πια και τα μοναστήρια ζητούσαν τα χειρόγραφα, η ελληνική κυβέρνηση ζητούσε από τη Βουλγαρία τα χειρόγραφα, αυτοί απαντούσαν ότι "ότι έχουμε σας το γυρίσαμε", δεν υπήρχε περίπτωση μέχρι το 1953 – 1955 όταν ένας Γάλλος σοφός, καθηγητής ο Αντρέι Ντιγιού, τον οποίο τιμήσαμε εδώ στις Σέρρες, έγραψε το περίφημο βιβλίο για τη βιβλιοθήκη και τα χειρόγραφα της μονής Προδρόμου Σερρών και κυκλοφόρησε το 1955. Ο Αντρέι Ντιγιού, ως Γάλλος, πήγε στη Βουλγαρία, δεν μπόρεσε με κανέναν τρόπο να του ανοίξουν τις βιβλιοθήκες για να δει τα χειρόγραφα και έγραψε το βιβλίο ερήμην των χειρογράφων. Αυτό που έκανε και ο κ. Άτσαλος αργότερα. Και βέβαια ήταν καταπέλτης εναντίον των Βουλγάρων για αυτή την αντιεπιστημονική συμπεριφορά ο Αντρέι Ντιγιού.

Ο Λίνος Πολίτης ήταν ο πρώτος γνώστης των χειρογράφων, επειδή νεαρός όταν επέστρεψε από τη Γερμανία του ανατέθηκε αμέσως αυτή η δουλειά στην Εθνική Βιβλιοθήκη, γιατί ήταν υπεύθυνος του τμήματος των χειρογράφων, ο Λίνος Πολίτης κυνηγούσε αυτή την υπόθεση από το 1955 και μετά μέχρι τον θάνατο του και βέβαια σε κάθε συνέδριο, διεθνές φόρουμ για τα χειρόγραφα, έφερνε το θέμα πάντα στην επικαιρότητα.

Ο Βασίλης ο Άτσαλος είχε την τύχη να είναι βοηθός του Λίνου Πολίτη και από νωρίς να είναι πολύ κοντά, μνημένος σε αυτό το πρόβλημα. Είχε και μία άλλη ιδιότητα, ήταν Δραμινός και όταν ήταν παιδάκι είχε και ένα άλλο παράσημο, πυροβολήθηκε από βούλγαρο αξιωματικό και επομένως η αγάπη του για το μοναστήρι ... Ο Λίνος Πολίτης και ο Άτσαλος, από πολύ νωρίς, τη δεκαετία του 1960, ενδιαφερόταν για το πρόβλημα των χειρογράφων και το είχαν πάντα σε επικαιρότητα επιστημονική. Ο Άτσαλος συγκέντρωνε και το υλικό για τα χειρόγραφα. Είχε συγκεντρώσει πληροφορίες για τα 154 χειρόγραφα από την Εικοσιφοίνισσα, τα χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσας ήταν 439 μέσα στα οποία ήταν 8 σλαβικά, 431 χειρόγραφα.

Οι πληροφορίες που είχαμε για αυτά ήταν 154 χειρόγραφα και ετοίμαζε για χρόνια αυτό το βιβλίο. Στην πορεία των πραγμάτων, εγώ δεν είχα καμία ανάμειξη με το πρόβλημα. Εγώ είμαι Μεσολογγίτης, σπούδασα για λίγο καιρό Βουλγαρική γλώσσα, χωρίς να ενδιαφέρομαι για τα βουλγαρικά πράγματα, δεν είχα καμία σχέση με τη Βουλγαρία, δεν με ενδιέφερε καθόλου η Βουλγαρία. Το 1976 σε ηλικία 26, 27 ετών, γινόταν στην Αθήνα το Διεθνές Συνέδριο για τις Βυζαντινές Σπουδές. Γίνεται κάθε 5 χρόνια, είναι ένα παγκόσμιο γεγονός και ήταν η πρώτη συμμετοχή μου σ' αυτό το συνέδριο. Τότε στην Αθήνα έχει τεράστια φασαρία για τα χειρόγραφα. Ο Λίνος Πολίτης και ο ... Παναγιωτάκης, που ήταν εν μέρει δάσκαλος μου και σπουδαίος βυζαντινολόγος, μαζί με τον διευθυντή του τμήματος χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης, τον

Νικολόπουλο, έφεραν χειρόγραφα στην αίθουσα του συνεδρίου από την Εθνική Βιβλιοθήκη, από αυτά που ήταν τα επιστραφέντα χειρόγραφα, και προκάλεσαν την Βουλγαρική αντιπροσωπεία, λέγοντας της ότι "τα έχετε τα χειρόγραφα και ιδού τα δείγματα" και τους υπέδειξαν τα στοιχεία εκείνα που ταυτιζόταν τα χειρόγραφα αυτά στη μορφή, στα κωδικολογικά στοιχεία που μίλησε ο κ. Άτσαλος.

Τότε, με την φασαρία που έγινε, και στην έξοδο, ο Λίνος Πολίτης, τον οποίο είχα δάσκαλο στη Φιλοσοφική Σχολή των Ιωαννίνων, σπούδασα εκεί Φιλολογία και αργότερα σπούδασα Ιστορία και Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και είχα την τύχη να παρακολουθώ τα φροντιστήρια του Λίνου Πολίτη που συνέχισε και μετά την έξοδο του από το Πανεπιστήμιο να διδάσκει τη Φιλοσοφική μαζί με τον κ. Άτσαλο, επομένως η σχέση μου ήταν πάρα πολύ καλή με τον κ. Πολίτη και ο κ. Πολίτης, με τράβηξε από το χέρι και μου σύστησε μια βουλγάρικη καθηγήτρια μέσα από την αποστολή των Βουλγάρων. Και είπε ότι "αυτός είναι ένας μαθητής μου, αν χρειαστείτε μελλοντικά βοήθεια παλαιογραφική από αυτόν να το ζητήσετε". Αυτή ήταν η σύσταση, καμία σχέση εγώ στη δεκαετία του 1976 – 1986 με τα χειρόγραφα. Επαφή είχα με τον κ. Παπαστάθη για άλλη συνεργασία, στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, ήταν ο κ. Παπαστάθης συνεργάτης στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών.

Ο κ. Παπαστάθης, από το 1966 και μετά είχε επαφές με τη Βουλγαρία και ως εκπρόσωπος του Πανεπιστημίου, γιατί υπάρχει ένας συντονιστής από την επιστημονική συνεργασία των δύο Πανεπιστημίων πάντα, με έγγραφο ότι "...", που συντονίζει όλη την επιστημονική δραστηριότητα των σχέσεων των δύο Πανεπιστημίων και είτε πρόκειται επιστήμονες φυσικούς, μαθηματικούς κ.λπ. πάντα αυτός πρέπει να έχει σχέση με τη Βουλγαρική πραγματικότητα. Συντονιστής σε αυτό το πρόγραμμα ήταν ο κ. Παπαστάθης. Τώρα είμαι εγώ μετά την αποχώρηση του κ. Παπαστάθη από το ...

Τι συμβαίνει με αυτή τη συμφωνία, η συμφωνία αυτή για να συναφθεί ανάμεσα στα δύο Πανεπιστήμια, ... στο γεγονός ότι κανένα ελληνικό Πανεπιστήμιο δεν είχε συμφωνία με Πανεπιστήμιο Κομμουνιστικής χώρας τότε. Με κανένα. Υπήρχαν μόνο επιστημονικές ανταλλαγές, κάποια συνέδρια, κάποιοι σύνεδροι που πήγαιναν και ερχόντουσαν, αλλά επιστημονική συνεργασία δεν υπήρχε. Για πρώτη φορά, ελληνικό Πανεπιστήμιο έκανε συμφωνία με Πανεπιστήμιο κομμουνιστικής χώρας, με τη Σόφια, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης το 1986, επί πρυτανείας του Δημήτρη ...

Είχε προηγηθεί όμως μια διπλωματική επαφή, πολιτικής φύσεως με τη Βουλγαρία. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε πάει για πρώτη φορά στη Σόφια και συνάντησε τον Ζίφκοφ, για το πότε ακριβώς πήγε είχαμε και σήμερα τη διαφωνία αλλά είναι στην εποχή της πρωθυπουργίας του Ράλλη, όταν ήταν πρόεδρος της Δημοκρατίας. Ο Κων/νος Καραμανλής όντας Σερραίος στην καταγωγή και δίπλα στην Εικοσιφοίνισσα, έθεσε πρώτος το θέμα της επιστροφής των χειρογράφων απευθείας στον Ζίφκοφ. Και συμφώνησαν, και αυτά τα ξέρουμε από πληροφορίες ανθρώπων που ήταν μεταφραστές της συνομιλίας του Καραμανλή με τον Ζίφκοφ. Συμφώνησαν να γυρίσουν τα χειρόγραφα.

Πως θα γυρνούσαν τα χειρόγραφα; Αρχικά θα έπρεπε να υπάρχει μια συμφωνία, επιστημονικής συνεργασίας, να μελετηθούν από Έλληνες, βούλγαρους επιστήμονες και μετά να πωληθούν στην Ελλάδα συμβολικά από ιδιώτες, ο γιος του Ζίφκοφ θα ήταν ο μεταπωλητής, να πωληθούν έναντι ενός συμβολικού ποσού για να φαίνεται ότι τέλειωσε το πρόβλημα.

Αυτή η συμφωνία φαίνεται ότι προχώρησε για αρκετά χρόνια και επιβλήθηκε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης για να γίνει το 1986. Το περίεργο είναι ότι στη συμφωνία του 1986 ζητούσαν επίμονα οι Βούλγαροι να πάω εγώ αλλιώς δεν θα υπέγραφαν και τη συμφωνία. Εγώ δεν είχα καμία επαφή με τους Βούλγαρους. Τι στο καλό ήθελαν εμένα; Αργότερα φάνηκε ότι η σύσταση εκείνη του Πολίτη ήταν σημαντική, αλλά ήταν και μια άλλη σύσταση, του κ. Παπαστάθης. Ο κ. Παπαστάθης ήταν συνέχεια σε επαφή με τους επιστήμονες της Βουλγαρίας και γνώριζε πάρα πολύ καλά βέβαια και την κ. Τζούροβα. Η κ. Τζούροβα ήταν η κυρία που μου σύστησε ο Πολίτης το 1976.

Αντέδρασα σε αυτή τη συμμετοχή για πάρα πολύ καιρό αρνήθηκα να πάω στη Βουλγαρία γιατί δεν είχα κανένα ενδιαφέρον και τελικά δέχθηκα ότι αν βάλουν τον όρο "μελέτη ελληνικών χειρογράφων", ίσως είχε ένα νόημα να κυνηγήσουμε αυτό το εθνικό χρέος. Να δούμε τι γίνεται με τα χειρόγραφα. Αυτό το εθνικό χρέος βέβαια, υπήρξαν και άλλοι πρωτεργάτες με τους οποίους συνεργαζόταν το ΥΠΕΞ. Έλληνες επιστήμονες τους έστελναν στη Βουλγαρία για να βρουν τα χειρόγραφα, με παχυλές αμοιβές. Μακάρι και εύχομαι, όλες οι εκθέσεις τους που έκαναν στην επιστροφή να βγουν στη δημοσιότητα κάποια φορά. Θα ήμουν πανευτυχής. Γιατί εκεί γραφόταν απερίγραπτα πράγματα. Οι Βούλγαροι έμπαιναν μέσα, τους έπαιρναν από δίπλα, τους παρακολουθούσαν και τους παραπλανούσαν. Και επέστρεφαν πίσω και έκαναν τις εκθέσεις τους στο ΥΠΕΞ λέγοντας πράγματα, ότι "μετέβη στη Βουλγαρία κατ' εντολή του τάδε και κατά πληροφορία του επιφανούς ακαδημαϊκού τάδε έφτασε στην ακοή μου ότι τα χειρόγραφα βρίσκονται στη Βάρνα, στη Φιλιπούπολη", κ.λπ.

Όταν λοιπόν βρέθηκα πρώτη φορά στη Βουλγαρία, δεν με πήγαν στα χειρόγραφα κατευθείαν, άρχισε ο λεγόμενος τουρισμός. Από το 1986 που έγινε η συμφωνία μέχρι την Άνοιξη του 1987 κάναμε τουρισμό στη Βουλγαρία. Όλα πληρωμένα, τα ξενοδοχεία, οι επισκέψεις στα μνημεία ... μέχρι επάνω στον Βορρά, στην Ανατολή, στη Δύση, στις 7 μέρες, ή στις 10 στις 15 γιατί έπρεπε να γυρίσει, δεν επιδεχόταν να μείνει κανείς παραπάνω, όταν το 1987 την Άνοιξη, είπα στην κ. Τζούροβα, "εμείς έχουμε μια συμφωνία να μελετήσουμε ελληνικά χειρόγραφα, αν εσείς έχετε σκοπό να μας κάνετε τουρισμό, τον τουρισμό τον χορτάσαμε. Εάν δεν έχετε χειρόγραφα εγώ αντί". Τότε μου αποκάλυψε η κ. Τζούροβα ότι "έχουμε χειρόγραφα, 500 τον αριθμό, αλλά πρόκειται να τα βγάλουμε στη δημοσιότητα όταν θα ολοκληρωθεί το ίδρυμα Ντούιτσεφ", τα εγκαίνια του οποίου θα γινόταν τον Φθινόπωρο του 1988. Μου αποκάλυψε η κ. Τζούροβα ότι στις συζητήσεις με τον κ. Παπαστάθης, είχε προταθεί και το όνομα μου, να μελετήσουμε και τα νομικά χειρόγραφα της συλλογής των ελληνικών χειρογράφων που υπήρχαν εκεί. Και μάλιστα την ίδια μέρα μου είπε ότι μπορώ να δω χειρόγραφα μόνο λίγα και επιλεγμένα. Στο ημερολόγιο μου τα γράφω αυτά και πραγματικά το ημερολόγιο αυτό θα ήταν ένα μυθιστόρημα. Είχα την τύχη να είμαι μαζί με τον κ. Έκο, γιατί ήταν επισκέπτης και αυτός της Σόφιας, και έμεινε πραγματικά έκπληκτος ο Ουμπέρτο Έκο με αυτό. Τότε λοιπόν είπα ότι για να μελετήσω τα χειρόγραφα τα νομικά, θα πρέπει να δούμε την συλλογή ολόκληρη, πως θα διαλέξουμε τα νομικά χειρόγραφα; ... για να ξεκινήσει αυτή η έρευνα, η οποία προχώρησε το καλοκαίρι του 1988 όπου οι Βούλγαροι είχαν τυπώσει αυτόν εδώ τον κατάλογο για να κάνουν τα εγκαίνια το Φθινόπωρο του 1988 του Κέντρου Ντούιτσεβ. Αυτά τα εγκαίνια έγιναν στο ανάκτορο της Βογιάνα, είναι δίπλα από το οικοπέδο που χτίζεται στο κέντρο του Ντούιτσεβ, ένα δρομάκι τα χωρίζει.

Και εκεί εκτέθηκαν 100 χειρόγραφα. Ο κατάλογος αυτός ήταν έτοιμος από το καλοκαίρι και τον είχα στα χέρια μου πριν από την έκθεση. Οπότε το καλοκαίρι, τον Ιούλιο του 1988, είχα ταυτίσει όλα τα χειρόγραφα που ήταν εδώ μέσα, ήταν ταυτισμένα όλα τα χειρόγραφα. Τον Σεπτέμβριο που ήταν τα εγκαίνια είχε κληθεί και το ελληνικό κράτος και πήγαν και άνθρωποι και καθηγητές από αυτούς που άπτονται για τα χειρόγραφα και έπιναν το ουισκάκι τους δίπλα από τα χειρόγραφα και τις εκθέσεις χωρίς να καταλάβουν ότι αυτά τα χειρόγραφα ήταν από την Εικοσιφοίνισσα και τον Πρόδρομο.

1988, αρχίζει η ιστορία των επισκέψεων του 10ημέρου και της εβδομάδας στη Σόφια, επανειλημμένως, με τον κ. Παπαστάθη, για να ... τα χειρόγραφα τα νομικά. Μέχρι τον Νοέμβριο του 1989 όταν ένας συνάδελφος μου, ο Κυριάκος ..., με ρώτησε μια μέρα "πας και έρχεσαι στη Βουλγαρία, τι γίνεται με αυτά τα χειρόγραφα;" και του λέω "Κυριάκο τα χειρόγραφα τα βρήκαμε, είναι στο Κέντρο Ντούιτσεβ, δεν υπάρχει κανένας λόγος εάν δεν δούμε την ποσότητα των χειρογράφων, να δούμε τι γίνεται με το σύνολο". Λέει "ο κ. Άτσαλος θα χαρεί πάρα πολύ και βγάζει μια ανακοίνωση στο συνέδριο της Δράμας για αυτά τα χειρόγραφα. Να πας οπωσδήποτε να τον συναντήσεις". Έγιναν οι συνεννοήσεις, πήγα στη Δράμα, έγιναν και οι πρώτες κουβέντες με τον κ. Άτσαλος για να πειστεί ο κ. Άτσαλος να έρθει στο επιστημονικό μας συνεργείο με τον κ. Παπαστάθη για να αποτελέσουμε μια ομάδα επιστημόνων με τη βοήθεια και ενός νομικού που γνώριζε τα προβλήματα και των σχέσεων των δύο Πανεπιστημίων και την πείρα του κ. Άτσαλου στα χειρόγραφα ο οποίος είχε ετοιμάσει ένα βιβλίο με όλο το υλικό το οποίο είχε συγκεντρώσει μέχρι τότε για τα χειρόγραφα. Το βιβλίο αυτό το έκανα μικρές κάρτες και στα ταξίδια μου συνέχεια μέχρι την Άνοιξη του 1990 το είχα μαζί μου ως συμβουλάτορα, επειδή είχα όλο το υλικό συγκεντρωμένο σε αυτές τις καρτούλες για να προχωράει η εργασία.

Επειδή όμως η εργασία αυτή ήταν πολύ δύσκολη και οι συνθήκες στη Σόφια ήταν πολύ δύσκολες, έπρεπε να βρεθεί τρόπος να μείνω πάρα πολύ μεγάλο διάστημα στη Σόφια, γιατί με τις 10 μέρες και τις 15 δεν γινόταν δουλειά. Τότε η κ. Τζούροβα που ήταν αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου στη Σόφια, σκαρφίστηκε μια ιστορία, να γίνω επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας και μ' αυτή την ιδιότητα να έχω την δυνατότητα να μείνω ένα βήμηνο στη Σόφια. Την Άνοιξη λοιπόν του 1990 πήγα στη Σόφια και έμεινα μέχρι 31 Αυγούστου όπου έληγε το βήμηνο και μέσα σ' αυτό το διάστημα δεν είχα δικαίωμα να έρθω στην Ελλάδα. Ήμουν υπό την προστασία του Βουλγαρικού κράτους. Δεν είχα δικαίωμα να έρθω στην Ελλάδα. Ήρθα στην Ελλάδα τον Μάιο για ένα συνέδριο 4 ημερών στην Άρτα, για το δεσποτάτο της Ηπείρου, με συνοδεία βούλγαρου ο οποίος έπρεπε να με προσέχει. Φανταστείτε τις δυσκολίες και δεν μιλάω για τις δυσκολίες αυτές, μιλάω για τις δυσκολίες μετά το 1990. Όταν έγινε το συνέδριο, ο στόχος μας ήταν να γίνει ένα διεθνές συνέδριο για να αποκαλυφτεί επιτέλους το μυστικό που κρατούσαν τόσα χρόνια, επιστημονικά δεν είναι μυστικό, και να μάθει όλος ο κόσμος ότι αυτά τα χειρόγραφα είναι κλεμμένα από τα δύο μοναστήρια.

Σ' αυτή τη προσπάθεια θυσιαστήκαμε, εγώ θυσίασα και την υγεία μου, γύρισα και είχα έμφραγμα από αυτή την ιστορία και το λέω για να καταγράψετε μερικές φορές τον αγώνα που κάναμε γι' αυτά και αν δεν γινόταν αυτός ο αγώνας, σήμερα δεν θα γνωρίζαμε τα χειρόγραφα. Γιατί οι Βούλγαροι κάλεσαν Γιαπωνέζους, ανακαίνισαν τα χειρόγραφα, εξαφάνισαν τα στοιχεία εκείνα που θα ταυτιζόταν τα χειρόγραφα και φανταστείτε έναν Έλληνα που κυκλοφορεί χωρίς διαβατήριο σε ένα κράτος τι ...

Μπορεί να ψάξει κανένας έναν άγνωστό χωρίς διαβατήριο; Και εδώ υποστηρίζω ότι αν δεν δίναμε στα χειρόγραφα την ταυτότητα τους, δεν θα μπορούσε σήμερα να γνωρίζει κανένας τίποτα. Αυτό το λέω γιατί; Μετά το 1990 όταν δημοσιεύσαμε για πρώτη φορά αυτό το άρθρο στο Βήμα, άρχισε μετά από ένα διάστημα ο πόλεμος γι' αυτή την ιστορία. Ότι "εσείς κάνατε πανεθνικό έργο". Φανταστείτε ο κ. Άτσαλος είπε για την πληροφορία που είχαμε από ορισμένους ανεγκέφαλους εκείνη την ημέρα που γινόταν το συνέδριο, εκείνη την ημέρα θα μαθαίνουν όλοι ότι τα χειρόγραφα αυτά είναι από τα δύο μοναστήρια, άνθρωποι που είχαν κάποια άλλα συμφέροντα, είτε φιλοδοξιών είτε οικονομικά, είτε τάχα πατριωτικά, εμείς δηλαδή δεν είμαστε πατριώτες, οι άνθρωποι αυτοί εκείνη την ημέρα που γινόταν αυτά, είχα τηλεφώνω από τον πρύτανη, τον κ. ..., να τσακιστώ να παρουσιαστώ στο γραφείο του. Ο πρύτανης είχε συντάξει τη συμφωνία και έπρεπε να παρουσιαστώ αμέσως την επόμενη μέρα που λήγει η άδεια μου. 31 Σεπτεμβρίου έληγε, "1^η θα είμαι στο γραφείο σας, είναι αργία, είναι ημέρα Σάββατο αλλά θα είμαι εκεί". Όταν πήγα στο γραφείο του πρύτανη, μου έβαλε τις φωνές "μα τι κάνατε; Προδώσατε τα εθνικά μας ιδεώδη, τα αιματοβαμμένα χειρόγραφα κ.λπ. κ.λπ." και του λέω, "εγώ στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας εκλέχθηκα καθηγητής ως επισκέπτης γιατί στο κομμουνιστικό καθεστώς εκλέγουν καθηγητές και εδώ είμαι επίκουρος καθηγητής και δεν έχω διοριστεί ακόμα επίκουρος καθηγητής, εσείς όμως είστε πρύτανης, δεν σας δίνω το δικαίωμα να λέτε αυτά τα πράγματα, όταν το Πανεπιστήμιο με εξέλεξε σ' αυτή την ιστορία και εγώ είχα το καθήκον μου και εσείς έχετε το δίαυλο επικοινωνίας με την πολιτική εξουσία, να πάτε στον υπουργό Εξωτερικών, στον Πρωθυπουργό και να θέσετε τα θέματα και μετά να με καλέσετε". Και αυτομάτως την επόμενη εβδομάδα με κάλεσε και μου λέει "θα συνεχίσετε το πρόγραμμα και θα πάτε στη Σόφια να ολοκληρώσετε την διαδικασία" και του λέω "μόνο με εντολές πλέον θα πηγαίνω στη Σόφια".

Τι συνέβη όμως μετά το 1990; Μετά το 1990, οι Βούλγαροι αποφάσισαν να γυρίσουν το παραμύθι, και να αμφισβητήσουν τη δουλειά που έκανα εγώ, όχι ο κ. Άτσαλος. Δεν μπορούσαν να προσβάλλουν μια προσωπικότητα όπως ήταν ο κ. Άτσαλος, που ήταν μέλος της Διεθνούς Εταιρείας Ελληνικής Παλαιογραφίας. Αμφισβήτησαν λοιπόν εμένα, λέγοντας ότι "ο κ. Κατσαρός δεν ξέρει τι του γίνεται και αυτά τα χειρόγραφα δεν είναι από τα μοναστήρια". Το 1990 σε Διεθνές συνέδριο παραδέχθηκαν αυτό το πράγμα και μετά όταν άλλαξε η πολιτική κατάσταση άρχισαν να λένε ότι δεν είναι από τα μοναστήρια. Προσέξτε τώρα το δίλημμα. Εάν επικρατούσε μεν αυτή η άποψη, εγώ μεν θα γινόμουν ρεζίλι στη Διεθνή Κοινότητα και αυτοί θα ήταν δικαιωμένοι. Όμως προσέξτε και την λεπτομέρεια του ιστορικού που σας λέω, γιατί είναι ατελείωτο το ιστορικό, ζήτησα από την κ. Τζούροβα όταν ήμουν στην Σόφια όλο αυτό το βμηνο, να επισκεφτώ το Πανεπιστήμιο της Σόφιας, το υπόγειο αρχείο και να διερευνήσω το αρχείο του Βλαδίμηρου Σις ο οποίος ήταν καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας, επομένως θα υπήρχε ένα υπόμνημα με τις εργασίες του και ένα οπωσδήποτε στοιχειώδες υλικό για την προσωπικότητα και την παρουσία του ως καθηγητή της κλασικής αρχαιολογίας.

Πέρασα στα υπόγεια του Πανεπιστημίου με συνοδεία της κ. Τζούροβα. Κατεβήκαμε στα υπόγεια και βρίσκουμε τρία κουτιά δερματόδετα, μεγάλου μεγέθους, ένα είχε κυπαρισσί δερματόδετη στάτωση και έγραφε πάνω "Βλαδίμηρου Σις έργα", δύο κουτιά μπλε με στάτωση μπλε που έγραφαν ...

Ανοίγουμε τα κουτιά και μέσα στον ... κατάλογο βρέθηκε ο κατάλογος του Εθνικού Τυπογραφείου για τα χειρόγραφα του ... άγνωστο στην επιστημονική έρευνα, δεν υπήρχε πουθενά. Ανοίγουμε τα άλλα τα κουτιά και δεν βρίσκουμε τίποτα. Ήταν άδεια, τα χειρόγραφα της Ακαδημίας Επιστημών της Σόφιας τόμος 1^{ος} και 2^{ος}, τίποτα. Πήρε τα δύο τα κουτιά η κ. Τζούροβα, τα μπλε, και ζήτησα μόνο την φωτοτυπία από τον κατάλογο που ήταν στον πρώτο και φύγαμε. Πήγαμε στο κέντρο Ντούιτσεβ. Τότε μου έδειξαν και τα κομμάτια που είχαν από κάποια χειρόγραφα, μεγάλο σχήμα, όπου υπήρχε με μελάνια διάφορα, υπήρχε μελάνι μαύρη, μελάνι μπλε, μελάνι χρυσαφένια, διάφορα χειρόγραφα πετσοκομμένα και παρατημένα μέσα σε κάποια κουτιά. Είχαμε τελειώσει με την έρευνα των χειρογράφων και την ταύτιση και την προετοιμασία του καταλόγου όταν άρχισα να βάζω σε σειρά αυτά τα χαρτιά. Τι βγήκε; Βγήκε ότι αυτό το υλικό αποτελούσε τον χειρόγραφο κατάλογο του Βλαδίμηρου Σις ο οποίος είχε συνταχθεί όταν πήγαν τα χειρόγραφα το 1918 στη Σόφια μέχρι το 1923 που επέστρεψαν τα χειρόγραφα ... Γιατί περιέγραφε ο κατάλογος και τα χειρόγραφα που ήταν στην Αθήνα.

Ο κατάλογος αυτός, η ποσότητα των σελίδων ήταν 1750 σελίδες. Όμως οι αριθμοί παρέθεταν σε έναν υποκαταστημένο γενικό κατάλογο 2350 σελίδων. Φανταστείτε ένα έργο περιγραφικό των χειρογράφων σε αυτό. Τότε βρήκαμε στα κουτιά και 4 φακέλους των εγγράφων που ήταν 4 τεύχη, δύο για τα χειρόγραφα των Σερρών και δύο για τα χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσας, ... Ο κατάλογος αυτός ήταν έτοιμος να πάει στο τυπογραφείο, ασφαλώς πριν από το 1923. Καταλαβαίνετε τι σημαντικό πράγμα ήταν αυτό! Τον κατάλογο αυτό, τον πήραμε υπό μάλης και τον πήγαμε στο συνέδριο τον Αύγουστο του 1990 και ευτυχώς σωθήκαμε. Το 1993 όταν είχε μπει σε διαδικασία αμφισβήτησης για την ταυτότητα των χειρογράφων, το υλικό του καταλόγου αυτού σε μικρογραφία είχε μεταφερθεί στην Ελλάδα με καθημερινή αλληλογραφία από το ..., από δελτία που έπαιρνε η γυναίκα μου στη Θεσσαλονίκη. Και όλο βρισκόταν στα χέρια μου με αυτόν τον τρόπο. Οι Βούλγαροι αρνήθηκαν να μου δώσουν φωτοτυπία αυτόν τον κατάλογο, όταν κατάλαβαν τι είχε γίνει. Όμως υπήρχε το δεδομένο ότι ο κατάλογος αυτός παρουσιάστηκε στο συνέδριο το 1990 με τα λόγια της κ. Τζούροβα, "αυτόν τον κατάλογο τον επιμελήθηκε και τον συνέταξε ο κ. Κατσαρός και θα μας πει τι γίνεται". Είπα δυο λόγια στο συνέδριο και το 1992 όταν πηγαίναμε κατά καιρούς, ετοιμαζόμεσταν για το 4^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Παλαιογραφίας που έγινε στην Οξφόρδη, άρχισαν οι αμφισβητήσεις. Είχαν κουβαλήσει και έναν διάσημο παλαιογράφο οι Βούλγαροι για να αμφισβητήσουν τα συμπεράσματα τα δικά μου. Φυσικά, ο φίλος μας αρχικά, ο Ζαν Μαρί Ολιβιέ, με τη πίεση που άσκησε μας ανάγκασε να ξαναπάμε στη Σόφια και να εξετάσουμε ένα – ένα τα χειρόγραφα για να ταυτίσουμε τα χειρόγραφα. Ωσπου με ανάγκασε να εκνευριστώ και να φύγω στο τέλος.

Όταν έφυγα, είχα μαζί μου, έλεγα ότι θα πρέπει οπωσδήποτε στο συνέδριο της Οξφόρδης να επιτύχουμε την αναγνώριση των χειρογράφων. Και με ενέργειες που έκανε ο κ. Άτσαλος από τη μια και εγώ από την άλλη, γιατί έτυχε ο κ. Άτσαλος να είναι συνάδελφος και φίλος του Νάιτζελ Ουίλσον και εγώ να έχω επιμεληθεί κατά κάποιον τρόπο μια μετάφραση του Νάιτζελ Ουίλσον στα αγγλικά, "Οι λόγιοι του Βυζαντίου", που πραγματοποιήθηκε από έναν καθηγητή μου τον Νίκο ..., και να γνωρίσω τον Ουίλσον στην επαφή για την μετάφραση αυτού του βιβλίου. Ο Νάιτζελ Ουίλσον, ύστερα από απαίτηση μας, μας έδωσε από μισή ώρα, σε μένα, στον κ. Άτσαλο και στην κ. Τζούροβα,

και έγγραψε στον τίτλο επάνω "Ανακοίνωση για τα χειρόγραφα των ιερών μονών Τιμίου Προδρόμου Σερρών και Εικοσιφοινίσσας και Παναγίας ... του Παγγαίου για πρώτη φορά στη Διεθνή Βιβλιογραφία". Εκμεταλλευόμενοι του γεγονότος ότι τα χειρόγραφα τα ονοματίζουν από τη βιβλιοθήκη στην οποία βρίσκονταν δεν επέτρεπαν παρά να αναφέρονται τα χειρόγραφα ως "Ντούιτσεβ 1, Ντούιτσεβ 2, Ντούιτσεβ 109". Για πρώτη φορά άνηκε στον κατάλογο αυτού του συνεδρίου, που ήταν Διεθνές συνέδριο ελληνικής παλαιογραφίας, που γίνεται κάθε 5 χρόνια και είχε την τιμή ο κ. Άτσαλος να τον αναθέσουν να το κάνει στην Ελλάδα, τιμητική ανάθεση για την Ελλάδα, και για τον κ. Άτσαλο και για την Δράμα που το πραγματοποίησε τότε, γιατί εκεί ήταν τα φυσικά αγαθά για να το πραγματοποιήσει, για πρώτη φορά στην Οξφόρδη ανακοινώθηκαν αυτά τα χειρόγραφα. Όταν ανακοίνωσα τον κατάλογο του Βλαδίμηρου Σις τον οποίο ομολογώ ότι δεν τον είχα εκμυστηρεφθεί ούτε στους συνεργάτες μου, δεν είχα πει το θέμα της ανακοίνωσης ούτε στον κ. Άτσαλο, ούτε στον κ. Παπαστάθη γιατί από τον λόγο στο λόγο μπορούσε να βγει κάτι και να μην γίνει. Όπως σκόπευα να πραγματοποιηθεί αυτή η απόλυτη ταύτιση των χειρογράφων. Οι ταυτίσεις είχαν γίνει, οι ... είχαν αρχίσει, 99 χειρόγραφα τα είχαν αφήσει ... στο check list, εξαιτίας αυτών των αντιρρήσεων, για να μας λένε ότι τάχα δεν ξέρουμε να κάνουμε τη δουλειά μας. Και εκεί έπρεπε να αποδειχτεί με μαθηματική ακρίβεια η ταυτότητα των χειρογράφων. Με βάση τι στοιχεία; Με βάση αυτού που τα έκλεψε. Δεν μπορούσε να το αμφισβητήσει κανένας. Θεώρησα τον κατάλογο του Σις εθνικό μνημείο. Γιατί πραγματικά, από το χέρι ενός κλέφτη, επιστήμονα όμως πάρα πολύ σημαντικού είχαμε τα τεκμήρια για να μην αμφισβητήσει κανένας Βούλγαρος ότι τα χειρόγραφα αυτά είναι από τα μοναστήρια. Και πραγματικά τότε ενοχλήθηκε πάρα πολύ η κ. Τζούροβα, η οποία ήταν και γνωστή μας και συνεργάτισσα μας και φίλη μας και προκάλεσε σχεδόν διπλωματικό επεισόδιο καλώντας και τον βούλγαρο πρέσβη στο συνέδριο και τον έλληνα πρέσβη και με πήραν παράμερα για να μου πουν ότι αυτά είναι κρατικά μυστικά της Βουλγαρίας. Λέω "ποια κρατικά μυστικά της Βουλγαρίας, αφού τα παρουσιάσαμε στο συνέδριο του 1990, αφού μιλήσαν γι' αυτό", και αν δεν υπήρχε και το φωτογραφικό υλικό για να πειστούν ότι πραγματικά αυτό είχε γίνει θα μπορούσα να βρεθώ και δεμένος.

Για να δείτε την προσπάθεια που κάναμε, και αυτή τη προσπάθεια την κρατήσαμε 20 χρόνια ενωμένη, για ένα και μόνο στόχο, γιατί πιστέψαμε ότι αυτός ο πολιτιστικός θησαυρός, ο εθνικός θησαυρός μας ενδιαφέρει ως πολιτισμική ιστορία, να κρατηθεί με λογικούς όρους, γιατί πραγματικά ξέρουμε ότι οι Βούλγαροι αμέσως άρχισαν να εμφανίζουν αυτά τα χειρόγραφα. Εδώ έχω τον κατάλογο στο Τόκιο, τα παρουσίασαν στο Τόκιο. Έχω φωτογραφίες, ήρθε μια μέρα ο κατάλογος αυτός με την παράκληση να ταυτίσουμε τι υλικό είναι αυτό γιατί οι άλλοι δεν μπόρεσαν να βγάλουν άκρη τι είναι το υλικό. Μέσα σε 1,5 ώρα είχαν ταυτιστεί όλοι και ήταν έτοιμοι. Και αργότερα παρουσιάζουν τα κειμήλια των Σερρών, δέστε εδώ, έκθεση των κειμηλίων των Σερρών σε διάφορες εκθέσεις της Ευρώπης και να τα έχουν σε πρώτη θέση σήμερα γιατί παλιότερα τα είχαν στα υπόγεια και κρυμμένα, σήμερα τα προβάλλουν διεθνώς. Και φυσικά η τελευταία έκθεση των χειρογράφων που έγινε σε ένα συνέδριο Σλαβοβυζαντινών Σπουδών, έγινε σαν πρόβα τζενεράλε για να πάρουν το Διεθνές Συνέδριο Σλαβοβυζαντινών Σπουδών, γιατί ανατίθεται σε μια χώρα αυτό το συνέδριο το οποίο θα γίνει τον Αύγουστο φέτος και αυτή ήταν η έκθεση γι' αυτό το συνέδριο, πάλι μ' αυτά τα χειρόγραφα στη Σόφια. Τι σημαίνει αυτό το πράγμα;

Σημαίνει ότι κάποιοι από κύκλους της Δράμας και των Σερρών πατριωτικώς φερόμενοι, εστράφησαν εναντίον μας και είπαν ότι "αυτοί ήταν συνεργάτες των Βουλγάρων", λες και ήμασταν εμείς στα χρόνια της Γερμανικής κατοχής συνεργαστήκαμε προδοτικά με τους Βούλγαρους. Είπαν διάφορες κατηγορίες, μέχρι που αναγκάστηκα να τους κάνω μήνυση για συκοφαντική δυσφήμιση. Αυτό συνετελέστη εδώ, το δικαστήριο έγινε εδώ και φυσικά από εκείνο το δικαστήριο και μετά ησύχασαν. Γιατί αυτές οι κατηγορίες δεν μας αγγίζουν, όταν υπηρετούμε την αλήθεια δεν μας αγγίζει τίποτα. Ούτε πολιτική, ούτε θρησκευτική ηγεσία, ούτε τίποτα μπροστά στην αλήθεια. Η αλήθεια των πραγμάτων είναι η επιστημονική αλήθεια. Αυτό το έλεγε ο Σολωμός και το λέμε και εμείς. Οι επιστήμονες πρέπει να αναζητούν την αλήθεια, δεν χαριζόμαστε σε κανέναν Βούλγαρο, σε κανέναν από τους Έλληνες που παριστάνουν τους πατριώτες.

Και φτάνουμε στο ζουμί της υπόθεσης. Τι γίνεται από εδώ και μετά; Τι έγινε μέσα στα 20 χρόνια που μας απογοήτευσαν εμάς από αυτή την υπόθεση; Που έφτασα στο σημείο να μη θέλω να πηγαίνω στη Βουλγαρία; Τι έγινε στα 20 χρόνια; Τι κάναν εκείνοι οι κύριοι που κατηγορούσαν εμάς στα 21 χρόνια, από το '90 που αποκαλύφθηκαν τα χειρόγραφα ότι βρίσκονται εκεί; Να μην πω από το '93 που οριστικά το παραδέχθηκαν αυτό; Τι έκαναν; Τίποτα. Ένα τίποτα. Αρχίζουν και γράφουν και φωνάζουν και λένε ότι ... με τα αποκόμματα των εφημερίδων, εγώ έχω τοποτηρητές στις Σέρρες να μαζεύουν το παραμικρό δημοσίευμα. Μας στέλνουν διάφορες κατηγορίες για μας αποστασιοποιήσουν από την Εκκλησία, από την Πολιτεία, από τις αρχές, από όλα αυτά τα πράγματα και εμείς να πεθαίνουμε γι' αυτά τα ιερά και τα όσια του εθνικού μας πολιτισμού. Να πεθαίνουμε κυριολεκτικά.

Και φυσικά τα ... αυτά, γιατί περάσαμε σε ένα στάδιο όπου η πραγματικότητα δικαιώνει τον αγώνα που κάναμε. Γιατί αυτός ο αγώνας είναι περασμένος αλλά είναι και μελλοντικός. Ο κ. Άτσαλος είχε αναλάβει το αρχείο της μονής Εικοσιφοίνισσας. Είναι 5 τόμοι. Εγώ με τον κ. Παπαστάθη είχαμε αναλάβει το αρχείο της μονής Προδρόμου, είναι 15 τόμοι. Αυτό το υλικό για να βγει σε πέρας χρειάζεται βοήθεια και πολλές φορές χρειάζεται γερή βοήθεια, δεν την βρήκαμε από πουθενά. Οπωσδήποτε τα 4 εκ. που μας έδωσε ο Καραμανλής και η Μπενάκη τότε, με τη μεσολάβηση του Ανδρόνικου, τα τηλεφωνήματα του Άτσαλου, του Ανδρόνικου, με τα 4 εκ. δημοσιεύσαμε 3 βιβλία στις εκδόσεις του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και ζήτησα το κονδύλι αυτό να προσγραφεί στον Πρύτανη του Πανεπιστημίου, όχι σε άτομα, να μην αρχίσουν να μας κατηγορούν ότι εκμεταλλευόμαστε προγράμματα κλπ. Δημιουργήσαμε τη σειρά επιστημονικής συνεργασίας και τυπώσαμε 3 βιβλία. Ο κ. Άτσαλος τύπωσε 2 βιβλία στη Δράμα, 1 για τα χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσας, 1 για την ονομασία της Εικοσιφοίνισσας. Εγώ δημοσίευσα στη Βιβλιοθήκη Σερρών τα χειρόγραφα των δύο μοναστηριών της Μακεδονίας, ακριβώς η ιστορία των αριθμών που μας οδηγούν στην ... και στη ταύτιση και το βιβλίο βρίσκεται στο Διαδίκτυο του ΥΠΠΟ και μπορεί να το ξεφυλλίζει κανείς ανά πάσα στιγμή.

Η πολιτική ηγεσία ενδιαφέρθηκε γι' αυτό. Είτε πολιτική ηγεσία είναι δεξιά είτε αριστερά, σχηματικά τα λέω, ενδιαφέρθηκε γι' αυτό. Έγιναν επερωτήσεις στην πορεία από βουλευτές των Σερρών μέσα σ' αυτούς ο αγώνας του Μ. Μπόλαρη, με τον οποίο συνδέθηκα εγώ την εποχή που ήταν Αντι. Πολιτισμού, ήταν μεγάλος, πρέπει να το πω γιατί το αισθάνομαι αυτό παρά τις διαστάσεις που μπορεί να έχει αυτό σαν τοποθέτηση, αλλά οπωσδήποτε ενδιαφέρθηκε γι' αυτό.

Δεν μπορώ να πω ότι δεν ενδιαφέρονται οι μεν και οι δε, ενδιαφέρονται το ίδιο όλοι. Είχαμε προτείνει να αναλάβει την υπόθεση αυτή το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Γιατί; Γιατί το 1995 σε μια σύσκεψη του ΥΠΠΟ με την ευκαιρία του Συνεδρίου που γινόταν στην Πάτρα, μια 5μελής επιτροπή του ΥΠΠΟ με κάλεσε για να πω την άποψη μου για το τι πρέπει να γίνει από πλευρά του ΥΠΠΟ, και τους είπα αυτά που είπε ο κ. Παπαστάθης, ότι το Διεθνές Δίκαιο δεν ευνοεί την επιστροφή των χειρογράφων, και το ξέρουν πολύ καλά αυτοί που τα λένε αυτά και το ξέρουν, βαδίζουν εκ του ασφαλούς, ότι τα χειρόγραφα μετά την παρέλευση 70 ετών δεν μπορεί να διεκδικήσει κανένας τίποτα. Τους είπα λοιπόν, ότι το δίκαιο της UNESCO θα το υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση ως Ευρωπαϊκό Δίκαιο και δεν θα ακούσει την Ελλάδα, παρά τον αγώνα που έκαναν οι υπάλληλοι του ΥΠΠΟ με επικεφαλής τον Νίκο ... που ήταν υπεύθυνος τότε για τα βυζαντινά και άλλους βυζαντινολόγους, και τους παρότρυνα να διεκδικήσουν ένα πραγματάκι, αφού ψηφιστεί αυτό, να προτείνουν στο άρθρο αυτό "εξαιρούνται τα κειμήλια των ιερών μονών". Στην αποδοχή του Δικαίου της UNESCO, το Ευρωπαϊκό Δίκαιο στην παράγραφο αυτή έχει "εξαιρούνται τα κειμήλια των ιερών μονών". Οι Βούλγαροι αυτά τα κειμήλια είναι διατεθειμένοι να τα γυρίσουν και γι' αυτό τώρα τα προβάλλουν εδώ κι εκεί και τα έχουν σε πρώτη θέση. Δεν τους ενδιαφέρουν τα κειμήλια. Αυτά είναι διατεθειμένοι να τα γυρίσουν και πιστεύω ότι θα τα γυρίσουν. Τα χειρόγραφα όμως δεν κατοχυρώνονται. Επειδή όμως τα χειρόγραφα αυτά είναι ως επί το πλείστον λειτουργικά μοναστηριακά χειρόγραφα, κατά τις συζητήσεις που είχα με τον Οικουμενικό Πατριάρχη, στις επισκέψεις μου που γίνονται συχνά στην Κωνσταντινούπολη γιατί έχω ένα πρόγραμμα εκπαιδευτικών εκδρομών των ... και της Μικράς Ασίας και της Κωνσταντινούπολης, είπα στον Πατριάρχη, αρχικά με μεσολαβητή τον Βασίλη ... που ήταν ηγούμενος, το πρώτο μήνυμα το μετέφερε αυτός στον Πατριάρχη, να επιδιώξει το Πατριαρχείο να διεκδικήσει τα χειρόγραφα έξω από τον Πολιτική ηγεσία και τη βοήθεια της Πολιτικής ηγεσίας ως περιουσία πνευματική των μοναστηριών που υπάγονται στο Πατριαρχείο. Γιατί, το καθεστώς των νέων χωρών είναι στην Εκκλησία της Ελλάδας, αλλά η πνευματική περιουσία της περιοχής αυτής ανήκει στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και δεν το ξεχνούμε αυτό και ο οικουμενικός πατριάρχης θα μπορούσε να αναλάβει έναν τέτοιο ρόλο για να διεκδικήσει τα χειρόγραφα ως πνευματική περιουσία, των κειμηλίων, των μοναστηριών των ίδιων. Γι' αυτό και η θέση μου εδώ, όταν έλεγαν αν θα τα κρατήσουν οι Βούλγαροι εγώ έλεγα ότι είναι πνευματική περιουσία των μοναστηριών και την θέση αυτή τη στηρίζω ακόμη και σήμερα. Τα χειρόγραφα αυτά αν επιστραφούν θα πρέπει να πάνε στα μοναστήρια, αν τα μοναστήρια δεν έχουν τον χώρο να τα φυλάξουν, να τα υπερασπιστούν, να τους κάνουμε χώρους να τα φυλάξουν, να φτιάξουμε βιβλιοθήκες ασφαλείας για να μπορούν να τα συντηρήσουν και να τα φυλάξουν. Είναι πνευματική περιουσία των μοναστηριών.

Κατά την άποψη μου και μετά από διάφορες συσκέψεις και σκέψεις που κάναμε γι' αυτό, ετοιμάσαμε ένα έγγραφο σχετικό, μέσω και της Βουλής αν θα μπορούσε να πάει, προς τον οικουμενικό πατριάρχη. Αν μπορούσε, ως πρόταση την είχαμε υπογράψει και εγώ και ο κ. Παπαστάθης. Δεν κατατέθηκε στα χέρια του ως κείμενο αλλά συζητήθηκε προφορικά. Ξέρετε ποια ήταν η απάντηση του Πατριάρχη όταν γύρισα από τη Βουλγαρία και τον είδα; Είχε υποσχεθεί ο ... πρόεδρος της Βουλγαρίας ότι "βεβαίως και θα τα γυρίσουμε στον Πατριάρχη" και γράψαν την επόμενη μέρα οι εφημερίδες ότι θα επιστραφούν τα χειρόγραφα και τα κειμήλια. Και την επόμενη μέρα το διέψευσαν.

Και ο πατριάρχης όταν τον συνάντησα είτε "τι λέτε κ. Κατσαρές; Θα τα γυρίσουν αυτά τα χειρόγραφα κάποτε; Δεν πιστεύω να κάνουν τίποτε. Τι λέτε να γίνει;" δηλαδή η αμφιβολία είναι από ηγεσίες εκκλησιαστικές και από πολιτική ηγεσία γιατί πραγματικά μπροστά στα προβλήματα της εξωτερικής πολιτικής που αντιμετωπίζει η Πολιτεία δεν μπορεί παρά να το θεωρεί αυτό ένα «δευτερεύον θέμα». Το λέμε ευθαρσώς αυτό. Αλλά δεν σημαίνει ότι με τον καιρό, και με την πρόθεση την πραγματική, την αληθινή, της αγάπης για αυτά τα κείμενα, με ενωμένη προσπάθεια, μπορεί να πειστεί η ηγεσία της Βουλγαρίας ή οι κύκλοι της Βουλγαρίας να γυρίσουν αυτά, όταν η τεχνολογία έχει φτάσει σήμερα σε τέτοιο επίπεδο που ίσως δεν χρειάζονται κιόλας παρά μόνο ως αρχαιολογικό υλικό. Γιατί με την ψηφιοποίηση των χειρογράφων, αυτή την τεχνολογία που διαθέτουμε σήμερα, δεν υπάρχει δικαιολογία να κρατούνται ως ... υλικό για να το αξιοποιήσουν με κάθε τρόπο. Γιατί σας διαβεβαιώνω ότι όταν μας κατηγορούσαν ότι εμείς θέλουμε προσωπικό δόξα και γι' αυτό το κάνουμε, εμείς προχωρήσαμε μαθητάδες μας γι' αυτή τη δουλειά και σήμερα έχουν συντάξει καταλόγους επιστημονικότατους, Βούλγαροι συνάδελφοι, γι' αυτά τα χειρόγραφα και δεν χρειαζόταν ούτε η παρουσία του ονόματος μας, περίσσεψε αυτό για την δόξα, όπως μερικοί ισχυρίζονται.

Πιστεύω ότι με ομόνοια όλων των δυνάμεων μέσα σε έναν χώρο, όχι μόνο στο νομό των Σερρών αλλά στην επαρχία, στην περιφέρεια, στην περιοχή των Σερρών και της Δράμας, όλων των φορέων, αν γίνονται συντονισμένα αυτά τα πράγματα μπορούν να αποδώσουν και μόνο στο επίπεδο του διαλόγου και της πειθούς. Και αυτό είναι η ευχή μας και πιστεύω ότι έχουν αποφασίσει εν μέρει να γυρίσουν τα κειμήλια και δυσκολεύονται να γυρίσουν τα χειρόγραφα. Αλλά αν τα χειρόγραφα αυτά χαρακτηριστούν ως κειμήλια και διεκδικηθούν δικαστικά, φυσικά δικαστικά, από ένα Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, είναι ενδεχόμενο με αυτή τη λύση να επιστρέψουν τα χειρόγραφα στον τόπο στον οποίο αναδείχθηκαν και ήταν κληρονομία των δύο αυτών μοναστηριών και όχι μόνο. Δεν ξέρουμε ακόμα τον πλούτο των χειρογράφων που έχουν συναχθεί από τη Μακεδονία διότι δεν είναι μόνο αυτά τα χειρόγραφα, είναι ότι μπόρεσαν και σάρωσαν την περιοχή, τα δύο χρόνια που είχαν οι Βούλγαροι την κατοχή εδώ.

Ευχαριστώ ακόμα μια φορά για την τιμή που μας κάνετε και είμαστε πάντα πρόθυμοι για οποιοδήποτε ερώτημα, απορία που μπορεί να σας απασχολεί για τη σωστή ενημέρωση των πραγμάτων.

κ. Πρόεδρος: Σας ευχαριστούμε κ. Καθηγητά γι' αυτό το ξεδίπλωμα αυτών των άγνωστων πτυχών που αφορούν τα κλεμμένα κειμήλια, χειρόγραφα των δύο ιστορικών μονών, της Ι. Μ. Τ. Προδρόμου και της Ι. Μ. Εικοσιφοινίσσας. Θα περάσουμε σε έναν κύκλο ερωτήσεων, όποιος είτε από το Σώμα είτε από τους βουλευτές, όσοι θέλετε μπορείτε να ρωτήσετε τους κυρίους καθηγητές.

κ. Χασαπίδης: Ποιο είναι το περιεχόμενο των χειρογράφων; Είναι εκκλησιαστικό; Ασχολείται με τα λειτουργικά της εκκλησίας; Τι είναι αυτά; Δεν προσδιόρισate το περιεχόμενο.

κ. Κατσαρός: Ο κ. Ατσαλος θα μπορούσε να μιλήσει με τις ώρες. Χονδρικά να πούμε ότι αυτές οι βιβλιοθήκες είναι μοναστηριακές βιβλιοθήκες. Οι μοναστηριακές βιβλιοθήκες ως επί το πλείστον έχουν λειτουργικά χειρόγραφα, κείμενα των πατέρων της εκκλησίας. Λειτουργικά χειρόγραφα εννοούμε τριώδια, ..., συναξάρια κλπ., εκκλησιαστικοί συγγραφείς Βασίλειος, Χρυσόστομος, τους μεγάλους εκκλησιαστικούς πατέρες και άλλες συλλογές, πατερικά κείμενα κ.λπ.

Ελάχιστα από αυτά τα χειρόγραφα έχουν φιλολογική αξία και μάλιστα μπορεί κανείς να τα μετρήσει στα δάκτυλα και όλα αυτά τα χειρόγραφα που είχαν φιλολογική αξία αμέσως τα δώσανε. Επομένως είναι γνωστά. Εκείνο που είναι σημαντικό είναι το υλικό των κωδικών που είναι συγκεντρωμένα με τα γραμμένα μοναστηριακά έγγραφα, είναι πολύτιμο το υλικό των κωδικών. Αυτοί οι κώδικες είναι αρχαιότεροι, ο κώδικας Α ή ο κώδικας D, της μονής Προδρόμου Β, έχουν δημοσιευτεί, θέλουν να ξαναδημοσιευθούν γιατί αυτοί που έκαναν τη δουλειά δεν την έκαναν σωστά και φυσικά το υλικό, ο πλούτος του υλικού που υπάρχει μέσα στους κώδικες είναι πολυποίκιλος. Πιστεύω ότι όλα αυτά γινόταν για την κατοχύρωση της μοναστηριακής περιουσίας, γι' αυτό εγώ σε μια ανακοίνωση που έκανα εδώ στις Σέρρες είπα ότι αυτά είναι κτηματολόγια. Το κτηματολόγιο έχει μέσα την έννοια του κτήματος, είτε είναι κτήμα αγρόκτημα είτε είναι κτήμα πολιτιστικό αγαθό, με καταλόγους των κατά καιρούς δωρεών, τα κωδικά σημειώματα, ένα σωρό.

Εμείς έχουμε πληθώρα μελετών που είναι σήμερα να δημοσιευτούν αλλά κανένας δεν μας δίνει τα χρήματα για να τα δημοσιεύσουμε αυτά, που το πολύτιμο αυτό υλικό, με τον κ. Παπαστάθη ... που είναι 150 σελίδες ένα βιβλίο, μόνο για τις σημειώσεις αυτών των χειρογράφων, τις χρονολογικές σημειώσεις. Υπάρχουν επίσης μέσα στο υλικό αυτό, προσωπογραφικά δεδομένα των ανθρώπων που ... στις Σέρρες. Φυσικά αυτά είναι μεταγενέστερα. Τα βυζαντινά τα έχουν δημοσιεύσει οι Γάλλοι γιατί αυτοί προχωρούν με ρυθμούς που εμείς δεν έχουμε την δυνατότητα να το κάνουμε και θα μπορούσαμε να το κάνουμε 10.000 φορές καλύτερα από αυτούς αλλά το ιστορικό υλικό και το φωτογραφικό υλικό βρίσκεται σε αυτούς τους κώδικες. Μακάρι να βρισκόταν μια πρωτοβουλία να εκδώσουμε το αρχείο της μονής Προδρόμου Σερρών και το αρχείο της μονής της Εικοσιφοίνισσας μέσα από αυτά τα έγγραφα τα οποία έχουν προχωρήσει σχεδόν στο απώγειο. Έχουμε δει όλο το υλικό, είμαστε πανέτοιμοι γι' αυτό αλλά δεν έχουμε τις οικονομικές διευκολύνσεις γι' αυτό το πράγμα.

κ. ...: Η εκκλησία της Βουλγαρίας τη ρόλο παίζει στη διαχείριση αυτών;

κ. Κατσαρός: Καμία.

κ. Άτσαλος: Έχουμε εκδώσει τα αποτελέσματα όλων των ερευνών μας ... δεν μπορεί να έχει πρώτη λέξη σε έναν κατάλογο δημοσιευμένο στα γαλλικά τη λέξη check list που είναι αγγλική. Αλλά και εκεί ακόμα δεν μπόρεσαν να το σβήσουν. Κατορθώσαμε μέσα σ' αυτόν τον συνοπτικό κατάλογο που λυπάμαι δεν έχουμε να σας δώσουμε, αυτός ο κατάλογος έχει 14 παραρτήματα. Ο κ. Κατσαρός έγραφε τον κατάλογο του Σις και εγώ ... Στο παράρτημα 8 είναι όλα τα χειρόγραφα ... Σερρών. Και στον κατάλογο 2 είναι κατά περιεχόμενο, εκεί θα βρείτε κάθε χειρόγραφο και ποιες κατηγορίες περιεχομένου έχουμε. Έχουμε και χειρόγραφα και κείμενα, βέβαια αυτό που είπε ο κ. Κατσαρός ότι τα περισσότερα είναι εκκλησιαστικού περιεχομένου, όπως όλα τα χειρόγραφα τα ανά τον κόσμο είναι 60.000 περίπου, το 1/3 αυτών είναι στο Άγιο Όρος, αλλά είναι όλα εκκλησιαστικού περιεχομένου. Γιατί οι ξένοι ξέραν τι να πάρουν, γι' αυτό όλα μας τα καλά χειρόγραφα είναι έξω. 5.000 στο Παρίσι, 5.000 στο Βατικανό, κ.λπ. είχαμε δύο μόνο χειρόγραφα μεταγενέστερα. ... Σ' αυτό το πολύ συνοπτικό βιβλίο μπορείτε να δείτε τι είναι το κάθε χειρόγραφο κατά είδος. Δεσμεύομαι, εγώ δεν έχω, αλλά θα φροντίσω να σας στείλω ένα βιβλίο μου με την ονομασία της Εικοσιφοίνισσας. Από την μελέτη των χειρογράφων, έχω ... 156 αποσπάσματα όπου φαίνεται ότι η αρχική ονομασία της μονής ήταν η Παναγία η Αχειροποίητος.

Συνήθως στις μονές βάζουν και τον τόπο, Παναγία η Αχειροποίητος του Παγγαίου. Το Παγγαίο στα βουλγάρικα λέγεται Κούσνιτσα, και ήρθαν οι Βούλγαροι και είπαν η Παναγία του Παγγαίου, της Κούσνιτσας. Από εκεί βγήκε το Εικοσιφοίνισσα. Και οι Έλληνες αντί να επαναφέρουν την αρχική ονομασία της μονής, προσπάθησαν να εξελληνίσουν ένα ξένο όνομα.

κ. Κατσαρός: Μια από τις κατηγορίες ήταν ότι εμείς θέλουμε το υλικό αυτό να το χρησιμοποιούμε αποκλειστικά εμείς και όχι κανένας άλλος και γι' αυτό αγωνιζόμαστε και γι' αυτό 20 χρόνια δεν τραβήξαμε αυτό το υλικό. Είχαν προγραμματιστεί και έχουν προχωρήσει ευτυχώς οι επιστημονικοί κατάλογοι των χειρογράφων. Ένας επιστημονικός κατάλογος των χειρογράφων διεκπεραιώθηκε μέσα σε χρόνο μηδέν από εμένα και τον κ. Παπαστάθη. Βάλαμε και έναν Βούλγαρο συνεργάτη τον οποίο διδάξαμε παλαιογραφία και σήμερα αυτός έχει αναδειχθεί σε έναν πολύ καλό παλαιογράφο διεθνώς. Αυτός ανέλαβε και έκανε τον ... επιστημονικό κατάλογο των λειτουργικών χειρογράφων που είναι 154. Τα 154 λειτουργικά χειρόγραφα σήμερα έχουν επίσης μαζί με τα ... τον επιστημονικό, αναλυτικό διεθνώς παραδεκτό κατάλογο τους. Έχει προγραμματιστεί ακόμα ο κατάλογος των εικονογραφημένων χειρογράφων και έχει βγει ο πρώτος τόμος από την κ. Γκόροβα των εικονογραφημένων χειρογράφων. Και απομένουν κάποια χειρόγραφα τα οποία είναι νεοελληνικά χειρόγραφα που παρουσιάζουν πάρα πολύ μεγάλες δυσκολίες, να φανταστείτε ότι ένα από αυτά μελέτησα εγώ και είχε μέσα 43 ενότητες κειμένων. Για να βρει κανείς τι είναι αυτό, τι αντιπροσωπεύει, πρέπει να κάνει πολύ καιρό. Αυτά τα χειρόγραφα δεν τα έχουν αναλάβει ούτε οι ξένοι, εμείς μόνο προχωρούμε και δίνουμε μερικές φορές πληροφορίες. Εγώ έχω κάνει την παρουσίαση του χειρογράφου 353 που έχει όλες αυτές τις ενότητες και έχει κείμενα φοβερά μέσα. Παραδείγματος χάρη, αλληλογραφία του Γεωργίου ... για τον Προτεσταντισμό που προσέγγισε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και έκανε και έναν πατριάρχη προτεστάντη, θεωρούνταν χαμένη η αλληλογραφία, βρίσκεται παρακαλώ σε δυο ... χειρόγραφα μέσα σε ένα χειρόγραφο της Σόφιας και φυσικά είναι από τους μελετητές ... και η αλληλογραφία υπάρχει σε αυτά τα χειρόγραφα.

Θέλω να πω ότι μέσα σ' αυτόν τον πλούτο των χειρογράφων ελάχιστα είναι αυτά που έχουν φιλολογική αξία. Ιστορική αξία έχουν μόνο τα χειρόγραφα του ...

κ. Άτσαλος: Επανέρχομαι και λέω ότι δεν είναι μόνο τα χειρόγραφα. Στα ... που είναι τα χειρόγραφα, δεξιά και αριστερά, η γραφική ύλη ήταν πάρα πολύ σπάνια, είναι γεμάτα από σημειώσεις που απεικονίζουν την πνευματική και ιστορική ... 10 αιώνων Σερρών και ... Τα χειρόγραφα αυτά είναι πολύτιμα όσο δεν φαντάζεστε μόνο για τα σημειώματα που έχουν στα ... τα οποία κόψανε οι Βούλγαροι. Αυτά τα φύλλα ξέραμε από ποια χειρόγραφα είχαν κοπεί. Αφενός πρόδιδαν την προέλευση του χειρογράφου και έπρεπε αυτό να μπει στη θέση του χειρογράφου αλλά αυτοί θέλαν να τα βάλουν χώρια για να μη φαίνονται και αφετέρου δεν μπορείτε να φανταστείτε τι πληροφορίες έχουνε.

κ. Κατσαρός: Έχω στα χέρια μου δείγματα από 3 χειρόγραφα τα οποία βρίσκονται στην Αμερική και ήρθαν σε επαφή να τα αγοράσουμε. Είναι της μονής Εικοσιφοίνισσας, και πρότεινα στον νομάρχη Δράμας, να τα αγοράσουν και να τα προσφέρουν στο μοναστήρι. Οι πολιτικοί θέλουν να κάνουν τη φιγούρα τους και να αναμειχθούν στην υπόθεση για την προβολή. Εμείς όμως θέλουμε να βλέπουμε ότι αυτά είναι περιουσία των μοναστηριών και πρέπει να είναι εκεί.

Έγινε μια τεράστια αλληλογραφία με την Ν.Α. Δράμας που δεν υπάρχει σήμερα Ν.Α. και εδώ μέσα είναι όλα τα έγγραφα τα σχετικά και οι συνεννοήσεις αυτές. Εγώ δεν μπορούσα να διαθέσω 12.000 € για να αγοράσω αυτά τα 3 χειρόγραφα, ούτε έπρεπε ως άτομο να ανακατευτώ σε αυτά. Ζήτησα βέβαια πληροφορίες για αυτά τα χειρόγραφα. Και πήρα τις πληροφορίες από τους συναδέλφους που τα είδαν και χειριζόταν αυτή την ιστορία της πώλησης των χειρογράφων.

“Κατά το έτος το σωτηριον ΖΡΛΕ αποφέρομεν εις τον ιερόν ... μοναστηρίου τα όσα κτήματα έχουσιν” κ.λπ. κ.λπ. Αυτά τα χειρόγραφα δείτε τι σημειώσεις έχουν έξω από το περιεχόμενο. Ιστορικά σημειώματα που πρέπει να διαβαστούν, να αξιολογηθούν. Είναι γεμάτα εδώ. Επομένως, όταν μιλάμε για αξία των χειρογράφων και μόνο η αρχαιολογική αξία των χειρογράφων είναι πολύτιμη. Ένα χειρόγραφο μπορεί να κοστίζει ακριβιά γιατί είναι αρχαιολογικά άξιο να κοστίζει τόσα χρήματα γιατί το χειρόγραφο είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο στον κόσμο. Είναι γραμμένο μια φορά και δεν είναι φωτοαντίγραφο, το γράφει ένα χέρι. Και για τον κόπο που κάνει αυτό το χέρι που το έγραψε πληρωνόταν πολύ ακριβιά και για τα βυζαντινά και για τα μεταβυζαντινά χρόνια, πολλές φορές φθηνότερα από το κόστος ενός βιβλίου, γι’ αυτό και γράφαν στα βυζαντινά χρόνια τα χειρόγραφα αλλά οπωσδήποτε η αξία του ποικίλλει ανάλογα με τα ενδιαφέροντα. Αν ένας ενδιαφέρεται για τον Μέγα Βασίλειο, υπάρχει ένα χειρόγραφο του 9^{ου} αιώνα που αναφέρει τις μέχρι τώρα ... του Βασιλείου ... Υπάρχει χειρόγραφο που αναφέρει την ιστορία του Βαλαάμ και του Ιωσαφάτ. Είναι του 10^{ου} αιώνα, είναι το αρχαιότερο χειρόγραφο. Μερικές φορές υπάρχουν προβλήματα επιστημονικά, υπήρχε ένα χειρόγραφο που είχε ο Παπαδόπουλος ... αρχίζει να δημοσιεύει, στον πρόλογο του ήταν τα πρακτικά της Συνόδου της Κύπρου για την ένωση των εκκλησιών Κύπρου και Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το εξέδωσα γιατί πραγματικά ήταν πολύτιμο. Το εξέδωσα το κείμενο ολόκληρο, καταγραμμένα τα πρακτικά. Επομένως η αξία για τον κ. Παπαστάθη είναι τα νομικά χειρόγραφα. Η αξία για έναν θεολόγο είναι τα εκκλησιαστικά χειρόγραφα, η αξία για έναν λειτουργιολόγο είναι τα λειτουργικά χειρόγραφα. Υπάρχει αξία για τα μουσικά χειρόγραφα. Ξέρετε ότι υπάρχει στην Σόφια ένα εγχειρίδιο μουσικής των αρχών του 13^{ου} αιώνα με ... που δεν είναι διαβασμένη. Είναι θεωρία μουσικής. Έχουν πέσει επάνω του όλοι οι άνθρωποι που ασχολούνται με τη βυζαντινή μουσική. Εμένα δεν με εντυπωσιάζει αυτό γιατί δεν ξέρω μουσική για να δω την αξία του. Άλλοι όμως δίνουν μεγάλη αξία σε αυτό.

Επομένως, αυτό είναι μια πνευματική κληρονομιά που πρέπει να μελετηθεί σε βάθος. Οι πρώτες μελέτες που πρέπει να γίνουν είναι να δοθούν όλα τα στοιχεία για να εκδοθεί το ανέκδοτο υλικό για να ξέρουμε τι υπάρχει μέσα, γιατί πολλές φορές έχουμε ελλείψεις. Στην περίπτωση των Σερρών υπάρχει μια αναγραφή όλων των αξιόλογων πολιτών της χώρας. Είναι μεταγενέστερη αλλά είναι αξιόλογη. Εκεί αναγράφονται ιατροί, δάσκαλοι, ιερείς, φαρμακοποιοί, δεν μπορεί να έχει αξία αυτό; Έστω και αν είναι του 19^{ου} αιώνα. Ή του 18^{ου} ή του 17^{ου}.

κ. Κόλλια: Καταρχήν να σας ευχαριστήσω από βάθος καρδιάς για όλα όσα έχετε κάνει, και ως πολίτης των Σερρών και ως Μακεδότισσα και θα ήθελα να σας πω ότι προσπάθησα κι εγώ με δικές μου δυνάμεις να ... στη Βουλή, αυτό που θα ήθελα να σας πω είναι ότι ... να συνεχίσουμε τις προσπάθειες αυτές. Το ελληνικό κράτος έχει συνέχεια, όμως όπως είπατε κι εσείς πρέπει να υπάρχει πολιτική βούληση διαχρονική που να διαπερνά όλες τις Κυβερνήσεις.

Οπωσδήποτε θα πει κάποιος ότι αυτό είναι δύσκολο αλλά νομίζω ότι αν υπάρχει, να ξαναθυμηθούμε τις ρίζες μας, την ανάγκη που έχει αυτός ο λαός ... θα πρέπει να ξαναβρούμε τις ρίζες μας, να διεκδικήσουμε τα αυτονόητα, αυτά τα οποία εσείς κύριοι καθηγητές μας είπατε ότι θα μπορούσατε να μιλάτε μέρες και μήνες. Είναι και σεβαστά, από αυτά που είπατε πολλά από αυτά άκουσα για πρώτη φορά, με εντυπωσίασαν, τιμώ την ... σας, τιμώ την αγωνία σας, την επιστήμη σας και μετά έρχονται όλα τα άλλα. Να διεκδικήσουμε και με την πολιτική εξουσία και με την εκκλησία ... στα χρόνια που έρχονται και στις δύσκολες εποχές που περνάμε.

Εγώ ταπεινά σας ευχαριστώ, με συγκινήσατε πολύ, ο Τίμιος Πρόδρομος και η Αχειροποίητος του Παγγαίου είναι φωτεινά σημάδια στο διάβα των αιώνων και της ελληνικότητας της Μακεδονίας και της ορθόδοξης πίστης μας. Να είστε καλά. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

κ. Άτσαλος: Να συνεργαστείτε και με τη Δράμα. Εγώ οργάνωσα 5 συνέδρια στη Δράμα. Ο πολιτισμός δεν είναι ούτε πράσινος, ούτε κόκκινος, ούτε κίτρινος, ο πολιτισμός είναι ενιαίος, η ιστορία των δύο μονών είναι κοινές, επομένως οι φωνές όταν δυναμώσουν ακούγονται.

κ. ...: Εγώ θα ήθελα με τη σειρά μου να συγχαρώ τη πρωτοβουλία της Δ.Α. γι' αυτό το Δ.Σ. όπου πραγματικά και για μένα ήταν πάρα πολύ χρήσιμο. Ιδιαίτερα να ευχαριστήσω τους παρευρισκόμενους για την τεκμηριωμένη παρουσίαση της επιστημονικής έρευνας την οποία κάναμε για τα συγκεκριμένα χειρόγραφα – κειμήλια των δύο ιερών μονών. Και θα ήθελα να πω στη συνέχεια από τη πλευρά μας με τη Δ.Α. και οι βουλευτές του νομού σε συνεργασία με τη Δράμα, συντονισμένων ενεργειών για να έχουμε το αποτέλεσμα το οποίο επιθυμούμε όλοι. Την επιστροφή αυτών των χειρογράφων και κειμηλίων που είναι ένα κομμάτι της ιστορίας του τόπου μας στα μέρη που πρέπει να είναι, όπως πολύ σωστά αναφέρθηκαν στις ιερές μονές Τιμίου Προδρόμου και ιεράς μονής Παγγαίου. Και πάλι σας ευχαριστούμε γιατί η πληροφόρηση που πήραμε ήταν σημαντική και θα μας βοηθήσει να κάνουμε από εδώ και πέρα αυτό που πρέπει.

κ. Πολατίδης: Να σας ευχαριστήσω κι εγώ με την σειρά μου για τα πολύ χρήσιμα λόγια γιατί το θέμα το ακούω πάρα πολύ καιρό αλλά αυτές τις λεπτομέρειες τις αγνοούσαμε όλοι και εγώ ακούω πολλά πράγματα για πρώτη φορά.

Θα ήθελα πραγματικά να κάνω δύο ερωτήσεις και θα ήθελα αν είναι δυνατόν να είναι επιγραμματικές οι απαντήσεις.

1^ο γιατί δεν τα δίνουν οι Βούλγαροι, που αποσκοπούν και ως που θα το πάνε αυτό το θέμα; Και 2^ο, είπατε ότι η ελληνική πολιτεία, το ΥΠΕΞ δεν ήθελε για κάποιον λόγο να ακολουθήσουμε την διεκδίκηση.

κ. Άτσαλος: ... Το που αποβλέπουν οι Βούλγαροι είναι πολύ μεγάλη ιστορία. Εγώ είμαι από τη Δράμα, εσείς δεν τραβήξατε αυτά που τραβήξαμε εμείς στη Δράμα. Αποβλέπουν στον αφελληνισμό της περιοχής. Ο κυριότερος τρόπος για να το πετύχουν είναι να στερήσουν εμάς από τα τεκμήρια αυτά. Στον αφελληνισμό της περιοχής. Κάθε μήνα, κάθε ... είναι υποχρεωμένο να πηγαίνει στο Εθνικό μουσείο να βλέπουν τους θησαυρούς, τα άμφια κ.λπ τα ελληνικά και να πιστεύουν ότι είναι βουλγάρικα.

κ. Κατσαρός: Το Βουλγαρικό κράτος πριν από τον Ζίσκοφ αφού ερευνήσε όλο αυτό το υλικό και διαπίστωσε ότι δεν τον ενδιαφέρει γι' αυτούς τους λόγους που είπε ο κ. Άτσαλος, ήταν διατεθειμένος να τα δώσει.

Σας θυμίζω ότι το 1948 όταν ήταν το θέμα της ανταλλαγής των πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία, είχε τεθεί το θέμα πόσοι Βούλγαροι είναι στην παραμεθόριο 15.000. Το έκλεισαν τότε. Ενδιέφερε όμως την επιστημονική κοινότητα της Βουλγαρίας γιατί πίστευε ότι θα έπρεπε να έχει και αυτή μια παρουσία μέσα στα πολιτιστικά πράγματα τα μελλοντικά. Πιστεύω ότι η επιστημονική κοινότητα είναι αυτή που εμποδίζει τα πράγματα να γυρίσουν πίσω μέχρι ενός σημείου. Έπεισε όμως και την πολιτική ηγεσία να είναι ανένδοτη. 2^ο, δεν πιστεύω εγώ σήμερα ότι ισχύει αυτό που ίσχυε στο παρελθόν γιατί το ίδιο φαινόμενο υπάρχει και στην Τουρκία. Ο φανατισμός ο παλιός της Τουρκίας και η αντίληψη που έχουμε εμείς για τα πράγματα ήταν πραγματικότητα μέχρι πριν από λίγα χρόνια, σήμερα στην Τουρκία έχουν καθιερώσει και τον όρο του Βυζαντίου που δεν τον δεχόταν πριν από λίγα χρόνια και ... και τις Βυζαντινές σπουδές και θυμηθείτε το μετά από πολύ σύντομο διάστημα οι Βυζαντινές σπουδές θα είναι υπόθεση της Τουρκίας και αυτό δεν το έχει καταλάβει ούτε ο πολιτισμός ούτε κανένας από τους ενδιαφερόμενους γιατί οι προσπάθειες που κάνουμε μερικές φορές πάνε ... π.χ. ετοιμάσαμε δύο θερινά πανεπιστήμια σε συνεργασία με τους Γάλλους και τα πραγματοποιήσαμε στη Δράμα, φέτος θα πραγματοποιηθούν εδώ με την ενίσχυση της εταιρείας μελέτης και έρευνας της ιστορίας των Σερρών. Εάν υπήρχε προσπάθεια να τονωθεί αυτό το στοιχείο θα ήταν πάρα πολύ καλό για το συμφέρον και της προβολής της ελληνικής ιστορίας και του πολιτισμού. Δεν υπάρχει αυτό το ενδιαφέρον γι' αυτό. Οι Γάλλοι ζητούν του χρόνου να το διοργανώσουν στην Κωνσταντινούπολη.

Κ. ...: ... στην εκπαίδευση των γειτονικών λαών να θέλουν και αυτοί να θεωρούνται συγκληρονόμοι του Βυζαντίου. Μα τα χειρόγραφα είναι ελληνικά, ναι μα τότε αυτή ήταν η επίσημη γλώσσα και των δικών μας προγόνων. Πριν από μερικά χρόνια έγινε μια παρουσίαση χειρογράφου του ... στο Τόκιο, ο κατάλογος κυκλοφόρησε σε δυο γλώσσες, σε αγγλικά και ιαπωνικά. Ο μεν αγγλικός τίτλος είναι "Χειρόγραφα από τα Βαλκάνια", ο δε ιαπωνικός τίτλος είναι "Χειρόγραφα από τη Βουλγαρία". Επί κατοχής στην ανατολική Μακεδονία και Θράκη, για να πάρουν λίγη μπομπούνα οι κάτοικοι έπρεπε να υπογράψουν ότι είναι Βούλγαροι. Πολλοί από ανάγκη το έκαναν και τους δικαιολογώ. Μεταξύ αυτών όμως υπήρχα και αρκετοί που δεν ήταν Έλληνες εκ της Μακεδονίας αλλά ήταν πρόσφυγες, πόντιοι της Μικράς Ασίας. Αυτές οι δηλώσεις φυλάσσονται στη Βουλγαρία στο ΥΠΕΘΑ και αγαπητός φίλος μου έδειξε ένα μέρος αυτών. ...

κ. Φωτιάδης: Στους 3 πανεπιστημιακούς δασκάλους και ομιλητές νιώθουμε την ανάγκη ευχαριστιών. Προσωπικά θέλω να τους συγχαρώ για τις 2 και πλέον ώρες που με τόση επιμέλεια μας παρουσίασαν όλες τις δυσκολίες, με επιστημονική μέθοδο ... όλους μας ενδιαφέρουν και συγχρόνως μας χαροποιούν γιατί διευκρινίστικαν πάρα πολλά από αυτά τα σκόρπια που ακούγαμε και διαβάζαμε κυρίως ... Στους ανθρώπους των Σερρών που ασχολούνται χρόνια τώρα με την έρευνα, επίσης νιώθω την ανάγκη να τους πω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ και να τους συγχαρώ, καθώς επίσης και την πρωτοβουλία να είμαστε σήμερα σ' αυτή την αίθουσα με όλους τους πολιτικούς παράγοντες, την εκκλησία βεβαίως. Θεωρώ ότι είμαστε στη μέση μιας προσπάθειας, ο κ. Άτσαλος είπε ότι πρέπει να ενώσουμε δυνάμεις, είναι πραγματικά λυπηρό και αισθάνομαι κι εγώ ενοχές που δεν το κάναμε μέχρι τώρα. Εν πάση περιπτώσει θεωρώ ότι είμαστε σε μια περίοδο ούτως ή άλλως σε αναζήτηση πολλών ... και θεωρώ ότι ίσως είναι μια καλή ευκαιρία επανεκκίνησης σε πάρα πολλά πράγματα. Να ενώσουμε τις δυνάμεις μας, ...

Κλείνοντας, κ. Καθηγητά σε εσάς, ευθέως είπατε ότι κάποιος εδώ στην πόλη σας πληγώσανε. Μήπως μπορείτε να μας πείτε κάτι παραπάνω; Ποιοι είναι αυτοί; Διότι σας πικράνανε και δημιουργήθηκε και στην ομάδα την επιστημονική έτσι αναίτια εμπόδιο ή ταλαιπωρία, ειλικρινά με συγκινήσατε με αυτό που μας αφηγηθήκατε με πόνο. Ποιοι είναι αυτοί οι Σερραίοι;

κ. Κατσαρός: Ονόματα δεν μπορώ να δώσω, έχω όμως όλο το υλικό των δημοσιευμάτων σε τοπικές εφημερίδες και των απαντήσεων που μερικές φορές μετατρεπόταν σε ... που ήταν και έξω από επιστημονική δεοντολογία και από ανθρώπινη συμπεριφορά.

κ. Φωτιάδης: Ήταν σκοπιμότητα ή κάτι άλλο;

κ. Κατσαρός: Κάποιοι θεώρησαν ότι θα έπρεπε να κάνουν τη δική τους παρουσία με αυτόν τον τρόπο, αντιμαχόμενοι μια προσπάθεια που έγινε, η οποία τελείωσε από άποψη επιστημονική και στη συνέχεια έμεινε μόνο στο να βγουν όλα αυτά τα δεδομένα όχι μόνο από εμάς αλλά και από όλον τον κόσμο, από το διεθνές κοινό, να βγει στην επιφάνεια η επιστημονική εργασία. Πιστεύω ότι μπορεί και να μην ήταν πρόθεση, να ήταν η ιδεολογία τους τέτοια που τους οδήγησε σε αυτό. Δηλαδή αυτό ακριβώς που λέμε για την ... όλων των δυνάμεων για αυτόν τον σκοπό θα μπορούσαμε να το πούμε ότι θα μπορούσε να υπάρξει κατανόηση και στον επιστημονικό κόσμο για αυτόν τον σκοπό. Πιστεύω ότι μ' αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται. Πολεμώντας δηλαδή με τον τρόπο που δεν πρέπει, το ξέρουμε οι Βούλγαροι ήρθαν κατέστρεψαν, έκαναν, κ.λπ. και οι Βούλγαροι τα έκαναν αυτά και ποιος το λέει ότι εμείς το ανεχόμαστε αλλά δεν μπορούμε να τους δικαιώσουμε ότι αυτοί είναι οι πατριδολάτρες και εμείς είμαστε προδότες. Γι' αυτό σας είπα ότι εγώ προσωπικά παρά τις συμβουλές των δύο συναδέλφων μου, ζήτησα την προστασία της δικαιοσύνης.

Ξέρετε τι μου έλεγε ο κ. Παπαστάθης τότε; Άσε τους, μην τους δίνεις σημασία. Εγώ όμως πήγα εκεί για την ... της αλήθειας. Και ακριβώς αυτοί είναι μια ομάδα που φαίνεται στον τύπο των Σερρών. Τι σημαίνει αυτό; Ότι με επηρέασαν εμένα στις αποφάσεις μου ή στην κρίση μου; Αποκλείεται. Σας το λέω πεντακάθαρα. Όμως εξέφραζαν μια άποψη που επηρέαζε ένα κομμάτι της κοινωνίας των Σερρών. Εγώ έχω συγγενείς εδώ και πολλοί από αυτούς ασπάζοταν τις ιδέες αυτών. Έλεγαν "να ακούσουμε και τις απόψεις των άλλων", μα ποιων άλλων; Αυτών που έλεγαν ότι "θα οργανώσουμε ... Σώμα για να πάρουμε τα χειρόγραφα από τη Σόφια"; Είναι δυνατόν να μιλάμε για τέτοια ιστορία σήμερα; Ή θα έπρεπε να πούμε ότι υπάρχουν τρόποι να διεκδικήσουμε με πολιτισμένο τρόπο; Όλα αυτά τα δεδομένα θα τα αμφισβητήσει κανένας; Τις συμφορές που υπέστη ο λαός εδώ στη Μακεδονία στα χρόνια της Βουλγαρικής κατοχής; Δεν είναι μόνο μια φορά το 1917 – 1919 είναι και μετά. Έχουμε λεηλασίες και το 1943 -1944. Αυτά φυσικά είναι ιστορικά γεγονότα που δεν μας αφήνουν ασυγκίνητους. Ο τρόπος με τον οποίο πικραίνουν είναι και ο τρόπος με τον οποίο γράφουν στις τοπικές εφημερίδες. Και μπορώ να σας δείξω δημοσιεύματα και να δείτε που υπογράφουν ανωνύμως. Εγώ ότι γράφω το τεκμηριώνω και το υπογράφω για να μην έχω την ιστορία της συκοφαντικής δυσφήμισης, άλλοι κλέβουν υλικό από τον δικό μας τον ιδρώτα, για να φανούν ότι είναι επιστήμονες και εμείς είμαστε αντεπιστήμονες ή δεν ξέρω εγώ τι άλλο. Θα μπορούσα να μιλάω ώρες, γι' αυτό μίλησα με αυτόν τον τρόπο.

κ. Μηλίδης: Καταρχήν να συγχαρούμε τους καθηγητές, πιο πολύ για την υπομονή, την επιμονή, παρά για τα ... που έχετε περιγράψει.

Το 2^ο που θέλω να πω είναι ότι πάντα μέσα από ... έρχονται καταπληκτικά στοιχεία. Θέλω να φτάσουμε στο διά ταύτα. Βάλατε δυο προτάσεις, η μία είναι στο Πατριαρχείο, δεν ξέρω αν έχει τη δυνατότητα μόνο το Πατριαρχείο, έχει βέβαια μεγάλη δύναμη αλλά δεν ξέρω εάν ... Και η 2^η επισήμανση είναι αυτό που είπατε για τα 75 χρόνια, βέβαια πέρασε αυτό που είπατε να εξαιρεθούν οι μονές αλλά δεν ξέρω πόσο μπορεί να ... από αυτούς που δεν επιθυμούν να γίνει αυτή η ... Και πάλι θερμά συγχαρητήρια, σας ευχαριστούμε εκ βάθους καρδιάς, όπως και τη Δ.Α. για την εκδήλωση αυτή που δεν πρέπει να μείνει μια εκδήλωση κατά τη γνώμη μου, πρέπει να προχωρήσει και παραπάνω.

κ. Παπαστάθης: Δυστυχώς και στον τομέα αυτόν υπήρξαμε ως κράτος ασυντόνιστοι. Θα σας αναφέρω αυτό μόνο, το 1975 οι Βούλγαροι ζητούν από εμάς να αποσταλεί ένα επιτελείο ειδικών παλαιογράφων Σλαβολόγων στη μονή Ζωγράφου για να κάνουν ... χειρογράφων. Απευθύνεται στο ίδρυμα Πατριαρχικό... στη Θεσσαλονίκη το οποίο είχε σκοπό την φωτογράφιση των χειρογράφων. Το Πατριαρχικό ίδρυμα ζητά να γίνει το ... προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, δηλαδή η Βουλγαρική Ακαδημία Επιστημών να απευθυνθεί στην Εκκλησία Βουλγαρίας και η Εκκλησία Βουλγαρίας στο Πατριαρχείο και το Πατριαρχείο στο Πατριαρχικό ίδρυμα στη Θεσσαλονίκη. Όπερ και εγένετο. Και ήρθαν οι Βούλγαροι με τον αείμνηστο ... και εξέδωσαν δυο μεγάλους θαυμάσιους τόμους κατάλογους των ... χειρογράφων της μονής Ζωγράφου. Κανείς από ελληνικής πλευράς δεν σκέφτηκε ότι μπορούμε και εμείς σε αντάλλαγμα να ζητήσουμε κάτι άλλο. Σύσσωμο το Πατριαρχικό ίδρυμα να πάει με επιτελείο επιστημόνων στη Σόφια για να δει τα ελληνικά χειρόγραφα της ... Ιεράς Συνόδου, αναφέρθηκε σ' αυτό ο κ. Άτσαλος και ο κ. Κατσαρός, πήραν μια ... κάθισαν 10 μέρες και ξαναγύρισαν πίσω, διότι δεν μπόρεσαν να κάνουν ... Αντί να στείλουμε τους ειδικούς, στείλαμε ..., ε δεν γίνεται έτσι.

κ. Μπούμπας: Θα είμαι σύντομος. Αν και καταρχάς θέλω να δώσω συγχαρητήρια πραγματικά γιατί βλέπω ότι τέτοιου είδους συζητήσεις ... γιατί εγώ μετά από αυτή τη σύσκεψη αρχίζω και προβληματίζομαι. Είπατε κάτι το οποίο το κρατάω. Μιλήσατε για κάποιους κωδικούς και οι κωδικοί πάντοτε ξεκλειδώνουν άγνωστες πτυχές της ιστορίας και είναι επιστημονικό αντικείμενο έρευνας για να παίρνουμε κάποια συμπεράσματα. Εγώ πιστεύω, μετά τα λεγόμενα σας και αντιλαμβάνομαι ότι το εγχείρημα το δικό σας ήταν πάρα πολύ δύσκολο και πρέπει όλοι να δράσουμε και να έχουμε μια γνήσια συνισταμένη επ' αυτού, μάλλον μέσα από αυτούς τους κώδικες που εσείς παίρνετε σαν επιστήμονες και ως ιστορικοί και ως άνθρωποι ... του είδους να τους ... κάποιους δεν τους συμφέρει. Δεν τους συμφέρει γιατί θα βγουν κάποιες άλλες πτυχές, όπως ενδεχομένως, δεν ξέρω, αν γίνεται μέσα από αυτά τα χειρόγραφα, πέρα από τα εγκλήματα, τις πολιτογραφήσεις που έχουν γίνει, μια άλλη πτυχή του βίου κάποιων ανθρώπων οι οποίοι έχουν πρωταγωνιστήσει στο ρου της ιστορίας. Μήπως θέλουν να κρατήσουν, αν όχι ως επτασφράγιστο μυστικό, αλλά ενδεχομένως να μη θέλουν οι επόμενες γενιές να μάθουν και την άλλη πλευρά της αλήθειας. Μήπως από αυτά εμφανίζονται κάποιες αιρέσεις. Δεν ξέρω, ερωτήματα βάζω. Και ενδεχομένως αυτό να μην είναι μια απλή αδιαφορία των ανθρώπων που δεν βοηθούν στο δικό σας επιστημονικό έργο και ενδεχομένως θέλουν να κρατήσουν κάτι μυστικό γιατί πιστεύουν ότι μέσα από την έρευνα και ανάλυση σας θα ειπωθούν κάποια πράγματα τα οποία γι' αυτούς να μη θέλουν να τα μάθει ο κόσμος.

Που ίσως αυτά να σχετίζονται με τον πολιτισμό των Βαλκανίων. Με την ελληνικότητα της περιοχής. Με τη βία που έχουν κάποιοι άνθρωποι βιαιοπραγήσει. Γενικότερα με το όνομα της ιστορίας. Και θέλω να ρωτήσω, πέρα από το οικουμενικό Πατριαρχείο, δεν ξέρω η εκκλησιαστική κοινότητα αν μπορεί να ασκήσει πιέσεις, δεν ξέρω τι λένε συνάδελφοι σας πανεπιστημιακοί, είτε Έλληνες, είτε ξένοι, τι λένε οι ομογενείς μας. Πέρα από τους πολιτικούς για τους οποίους κατά περίπτωση έχω κάποιους ενδοιασμούς κατά περιόδους ανάλογα, μπορεί να είναι από αδιαφορία ή σκοπιμότητα, τι λένε άνθρωποι πανεπιστημιακοί, αν έχετε αποταθεί και έχετε κάποια συνεργασία προκειμένου οι πιέσεις να είναι σε ένα σωστό επίπεδο. Γιατί η προσωπική μου άποψη είναι ότι οι Βούλγαροι δεν τα κρατούν μόνο για ... λόγους, τα κρατάνε και για άλλους λόγους που έχουν να κάνουν με το μέλλον αυτού του τόπου. Πάντως συγχαρητήρια πραγματικά, αλλά μάλλον βλέπω ότι είστε μοναχικοί καβαλάρηδες.

κ. Άτσαλος: Θα απαντήσω στο 2^ο σκέλος της ερωτήσεως σας. Θα πρέπει να πω ότι πολλοί μπορούν να ενδιαφερθούν, πολλοί μπορούν να δείξουν ενδιαφέρον, αλλά το παν εξαρτάται από την ελληνική κυβέρνηση, από το κοινοβούλιο καλύτερα της Ελλάδας. Αυτό είναι η δύναμη η οποία μπορεί να κινητοποιήσει. Μόνο του το Άγιο Όρος ποτέ δεν μπορεί να το κάνει.

Στο πρώτο σκέλος της ερώτησης σας, θα σας πω τούτο μόνο χωρίς να αναφέρω όνομα, υπάρχει συνάδελφος στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης ο οποίος έγραψε ένα βιβλίο περί Ελληνοβουλγαρικών σχέσεων στα ελληνικά. Και στο οποίο κατέληγε στο α, β, γ, δ συμπέρασμα. Το ίδιο βιβλίο το μετέφρασε και το εξέδωσε και στη Βουλγαρία. Το α, β, γ, δ συμπέρασμα ήταν τελείως αντίθετο από εκείνο της ελληνικής.

Από την πείρα που έχω, το 1991 σε μια εκδήλωση στο ίδρυμα ... να έρθει ένας εκπρόσωπος από το ΥΠΕΞ, ο κ. Ευάγγελος Κωφός που είναι ο αρμόδιος εδώ, πιεζόταν από τους αντιπάλους μας, από αυτούς που επίμονα ρωτά ο κ. Φωτιάδης ποιοι είναι, όταν με άκουσε είπε "να σας καλέσω μια μέρα όλους στο ΥΠΠΟ να τα πούμε", ακόμα με καλεί. Είναι αυτός που δεν έδωσε στοιχεία στην ... Το θέμα είναι καθαρά πολιτικό. Ούτε η Εκκλησία, ούτε Πατριαρχείο, ούτε τίποτα άλλο. Το θέμα είναι πολιτικό και είχαμε ευκαιρίες όταν αυτοί πεινούσαν και δεν το κάναμε. Εγώ έλεγα στον κ. Τζίμα "γράψτε ένα γράμμα εμπιστευτικό", όταν ανοιγόταν τα σύνορα της Δράμας, το θέμα είναι πολιτικό. Το θέμα είναι πια και οικονομικό για τη Βουλγαρία. Ξέρετε τι βγάζουν οι Βούλγαροι σήμερα από αυτά τα χειρόγραφα;

κ. Θωμαΐδης: Ακούσαμε τις προσπάθειες σας, τις αξιέπαινες προσπάθειες αλλά είναι προσπάθειες μιας τρόικας. Το θέμα και πολλά ακούστηκαν εδώ πέρα, το θέμα είναι ξεκάθαρο, οι Βούλγαροι κατακτητές άρπαξαν τα χειρόγραφα και τα κειμήλια από την πατρίδα μας. Τι έκαναν οι ελληνικές κυβερνήσεις από την απελευθέρωση μέχρι σήμερα; Τίποτα. Όσο έκαναν για τα Σκόπια που δούλεψαν 50 χρόνια και κατόρθωσαν όλα τα κράτη να μάθουν ότι αυτή είναι η Μακεδονία. Άλλο τόσο ενδιαφέρθηκαν οι ελληνικές κυβερνήσεις και αδιαφόρησαν για το θέμα των χειρογράφων και των κειμηλίων. Και λέτε να ... οι νομοί της Μακεδονίας, δεν είναι το θέμα μόνο από εμάς, ή μόνο από εσάς, το θέμα είναι να ξεσηκωθούν ακόμα και τώρα, δεν είναι ποτέ αργά, η Ακαδημία Αθηνών, όλα τα Πανεπιστήμια της Ελλάδας και η πολιτική ηγεσία.

κ. Κατσαρός: Θα απαντήσω λίγο σ' αυτό, επειδή χρησιμοποίησα τον όρο τρόικα, από την επικαιρότητα και επειδή είμαστε τρεις. Αλλά δεν είμαστε μόνο εμείς, είναι όλη η πανεπιστημιακή κοινότητα των Ελλήνων και στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό.

Όλη η πανεπιστημιακή κοινότητα, όλοι οι επιστήμονες είναι δίπλα μας. Δεν είναι δίπλα μας ορισμένοι που προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν αυτό το γεγονός. Από την άλλη μεριά πρέπει να ξέρουμε ότι η ελληνική πολιτεία και πολιτική έχει προβλήματα κατά καιρούς πάρα πολύ δύσκολα, επομένως το να καταφερόμαστε εναντίον και των πολιτικών ότι δεν κάνουν τίποτα, είναι και αυτό μια ματαιότητα, γιατί όταν ο Παπούλιας, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, ήταν ΥΠΕΞ έστειλε ένα απόγευμα να πάρει τα δοκίμια του βιβλίου μου που ήταν ακόμα σε τυπογραφικά φύλλα για να ενημερωθεί γιατί την επόμενη μέρα πήγαινε στη Σόφια και όταν γύρισε και συζητήσανε "γιατί δεν πιάσατε το θέμα", και είπε ότι "μπροστά στον αγωγό Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη δεν μπορούσε να αναφερθεί ένα τέτοιο θέμα". Όταν είχε να αντιμετωπίσει την αντίδραση των Βουλγάρων σε ένα τέτοιο ζήτημα δεν μπορεί να θέτει ένα θέμα, γι' αυτό χρειάζεται και η ... Ξέρετε ότι το 1940, μετά την πτώση του χιτλερικού καθεστώτος, Έλληνας ... βρέθηκε στη Σόφια, θα μπορούσε με ένα καμiónι να τα πάρει, αλλά είναι η συγκυρία τέτοια, ήξερε ο άνθρωπος τι έπρεπε να πάρει και τι έπρεπε να υπολογίσει. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπάρχουν συγκυρίες, μερικές φορές δεν μπορούμε και εμείς, εμείς είμαστε επιστήμονες δεν είμαστε πολιτικοί να εκτιμήσουμε αυτές τις συγκυρίες, γι' αυτό ζητάμε βοήθεια από αυτούς που μπορούν να θέτουν τα ζητήματα σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής. Όταν ήμουν στη Σόφια με ρωτούσαν διαρκώς οι δημοσιογράφοι τι άποψη έχουμε γι' αυτό και τι πρέπει να κάνουμε εμείς και εγώ τους έλεγα ότι εμείς είμαστε επιστήμονες δεν είμαστε διπλωμάτες και ούτε ξέρουμε τι μπορούμε να κάνουμε σωστό και τι λάθος σ' αυτό το επίπεδο. Άλλοι είναι υπεύθυνοι γι' αυτό. Επειδή όμως υπάρχει δεδομένο για τέτοια ζητήματα από την πλευρά του οικουμενικού πατριαρχείου που είναι ένα Σώμα Διεθνούς Δικαίου, μη νομίζουμε ότι δεν έχει υπόσταση νομική, είναι Ν.Π. Διεθνούς Δικαίου, μπορεί μέσα στα πλαίσια της Διεθνούς Κοινότητας να διεκδικήσει κάτι για την ελληνική πολιτεία. Ο μητροπολίτης Ξάνθης έθεσε το θέμα στον Πατριάρχη και ζήτησε κάποια πράγματα για την Ξάνθη, η εκκλησία της Βουλγαρίας απάντησε αρνητικά γιατί αυτό το θεώρησε θέμα της Πολιτείας και όχι της Εκκλησίας. Όλες αυτές οι διαδικασίες δεν είναι για να πούμε ή για να καταμερίσουμε τις ευθύνες. Οι δικές μας ευθύνες ήταν να κάνουμε καλά τη δουλειά μας, γιατί αν δεν την κάναμε καλά τη δουλειά μας αυτή τη στιγμή θα μπορούσαν αυτά να είναι υπό αμφισβήτηση επιστημονική. Αυτή τη στιγμή ούτε ένα από αυτά δεν είναι αμφισβητούμενο επιστημονικά. Ούτε ένα. Παρά το γεγονός ότι επιχείρησαν και αυτή την αποστολή να κάνουν οι Βούλγαροι. Οι επιστήμονες κάνουν καλά τη δουλειά τους, με επιστημονικό καθήκον και χρέος, και οι πολιτικοί και οι διπλωμάτες να κάνουν καλά τη δουλειά τους γιατί την ξέρουν καλύτερα από εμάς.

κ. ...: Εκπροσωπώντας τον σεβασμιότατο Μητροπολίτη μας κ. Θεολόγο ο οποίος λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων δεν μπόρεσε να παραβρίσκεται σε αυτή τη συνεδρίαση, θα ήθελα πρώτα να εκφράσω τις θερμές του ευχαριστίες για την ευγενική και τιμητική πρόσκληση του κ. Δημάρχου προς την Ιερά Μητρόπολη ώστε ο σεβασμιότατος να παραβρίσκεται σήμερα εδώ. Σας μεταφέρω τις ευχές και ευλογίες του προς όλους, ιδιαίτερα όμως προς τους ... κυρίου καθηγητές, τον κ. Κατσαρό, τον κ. Άτσαλο και τον κ. Παπαστάθη, για τον αγώνα και για την αγωνία τους, για την ανάδειξη και αποκάλυψη των χειρογράφων, των κλαπέντων από τους γείτονες μας και για την προσπάθεια τους να επανέλθουν εδώ.

Ευχή και επιθυμία του σεβασμιωτάτου ποιμενάρχου μας είναι να επιστραφούν όλα τα χειρόγραφα, αυτά τα οποία λείπουν, στην Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου ώστε να βρίσκονται κοντά μας και να μπορεί ο καθένας μας να τα αισθάνεται ότι είναι κτήμα δικό μας.

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρακολουθήσαμε για το ιστορικό της αποκάλυψης, ταυτοποίησης και διεθνούς ανάδειξης των χειρογράφων των μοναστηριών μας, του Τιμίου Προδρόμου και της Παναγίας του Παγγαίου, και αυτά τα οποία βρίσκονται σήμερα στη Σόφια αλλά και τις προτάσεις τους για την πορεία της διεκδίκησης τους.

Εκφράζουμε για μια ακόμη φορά τα συγχαρητήρια μας.

κ. Πρόεδρος: κ. Δήμαρχε να απονέμετε τιμητικές πλακέτες στους εκλεκτούς καθηγητές, αρχής γενομένης από τον κ. Άτσαλο Βασίλη.

κ. Δήμαρχος: Για μία ακόμη φορά να σας ευχαριστήσω για την παρουσία σας. Αυτό που θέλω να κρατήσουμε είναι αυτό που είπε ο κ. Παπαστάθης όταν τοποθετήθηκε, ότι θα μας δώσετε κάποιο υλικό το οποίο σε συνεργασία με την Εταιρεία Μελέτης και Έρευνας της Ιστορίας Σερρών θα το παρουσιάσουμε στις εορταστικές εκδηλώσεις με αφορμή τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της πόλης των Σερρών. Θα ήθελα να ευχαριστήσω και την Εταιρεία Μελέτης Έρευνας της Ιστορίας Σερρών για την πρωτοβουλία αυτή που είχαν και να απονεύω εκ μέρους του Δ.Σ., μετά από ομόφωνη απόφαση του, τιμητική πλακέτα στους 3 καθηγητές μας ως ένδειξη αναγνώρισης των υπηρεσιών τους για την ταυτοποίηση και αποκάλυψη των απαχθέντων χειρογράφων των βυζαντινών μονών Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου και Εικοσιφοινίσσης.

... ΑΠΟΝΟΜΗ ...

κ. Άτσαλος: Όσο ζω είμαι στη διάθεση του καθενός σας όλο το 24ωρο. Έχω ένα τεράστιο υλικό συγκεντρωμένο και είναι στη διάθεση σας.

κ. Κατσαρός: Ευχαριστώ, και θα ήθελα να πω και εγώ ότι όσο ζω, μαζί με τον κ. Άτσαλο και τον κ. Παπαστάθη, να προσπαθούμε να φωτίσουμε όλο αυτό το χώρο της ιστορίας και του πολιτισμού της περιοχής εδώ και της Μακεδονίας γενικότερα.

κ. Παπαστάθης: Ευχαριστώ πάρα πολύ όλους σας και προσυπογράφω όσα είπε ο κ. Άτσαλος και ο κ. Κατσαρός.

- Εγκρίνεται.

Μετά το πέρας της συζήτησης, συντάχθηκαν τα πρακτικά αυτά και οι ακόλουθες αποφάσεις:

Πρ. 1/14/2011: Ενημέρωση του Δημοτικού Συμβουλίου για το ιστορικό των χειρογράφων στο Κέντρο Σλαβοβυζαντινών Σπουδών «Ivan Dujcevič» από τους διακεκριμένους καθηγητές, Άτσαλο Βασίλειο, Παπαστάθη Χαράλαμπο και Κατσαρό Βασίλειο, καθώς και απόδοση τιμητικής διάκρισης από τον κ. Δήμαρχο.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ.

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΟΥ Δ.Σ.

ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΧΟΥΡΟΥΖΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

Αγοραστός Αγοραστός
Αναστασιάδης Αντώνιος
Αποστολίδου Ραχήλ
Αραμπατζής Θεόδωρος
Αρβανίτη – Αγιαννίδου Σταυρούλα
Αρναούτογλου Φωτεινή
Βαλτσάνης Δημήτριος
Γάτσιος Αθανάσιος
Γκότσης Ηλίας
Γρηγοριάδης Παναγιώτης
Δημητρίου Ευστράτιος
Δήμου Ιωάννης
Δινάκης Κωνστανίνος
Δούκας Γεώργιος
Δρίγκα Χρυστούλα
Ηλιοπούλου Σταλακτή
Θεοχάρης Μιχαήλ
Ίντος Δημήτριος
Καλαϊτζίδης Βασίλειος
Κατιρτζόγλου Βασίλειος

Μερετούδης Δημήτριος

Μηλίδης Θεόδωρος

Μπιτζίδου – Σαρακενίδου Σοφία

Μυστακίδης Παύλος

Νιζάμης Δημήτριος

Παπαδοπούλου Φωτεινή

Σαραντίδου Ερμοφύλη

Σούζας Ζαχαρίας

Στεργίου Νικόλαος

Τατούδης Παναγιώτης

Φωτιάδης Στέφανος

Χασαπίδης Κωνσταντίνος

Χατζημαργαρίτης Μαργαρίτης

Χρυσανθίδης Βασίλειος